

A TERRORIZMUS ÉS A TERRORELHÁRÍTÁS ÚJ ARCAI,
TERROR „MAGÁNYOSAN”, „FALKÁBAN”
ÉS AZ EMBERI JOGOK

JUNG KATALIN SZILVIA *

(*Kivonat*) Tanulmányom témája a terrorizmus modern arca, változásai, melyek a 2001. szeptember 11-i támadásokat követően jelentek meg, napjainkban azonban egyre erőteljesebben éreztetik hatásaikat. A demokratikus társadalmak terrorelhárítási folyamatainak lépést kell tartania az átalakult környezettel, amelyben minden eddiginél sürgetőbben merül fel az emberi jogok kérdése, a megelőzés – felkészülés – üldözés – védekezés stratégiai négyesében. A megváltozott közeg részeként figyelmet szentelek a terrorizmus szereplőiben beállt alternatívákra, az ún. „Lone Wolf”, magányos elkövetőkre, a terrorizmus diverzifikációjára, radikalizációjára, a toborzás útjaira, az internet megnövekedett szerepére, a franchise-rendszerre alakult kis szerveződésekre, a felderítés esélyeire a terrorista „farkas-falka” viszonylatban, a hírszerzés, a drónok emberi jogi megfontolásaira, a női terrorizmusra, illetve az ideológia, motiváció és média kérdéseire. Vizsgálom a terrorelhárítás Európai Unió gyakorlatát, az USA megfontolásait, és az ENSZ releváns stratégiáját. Írásom szervezőelve annak bemutatása, hogy a terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok megóvása egymást kiegészítő, komplementer és interdependens viszonyok, melynek tudatosítása a valós és fennmaradó eredmény feltétele.

Kulcsszavak: modern terrorizmus, diverzifikáció, radikalizáció, „Lone Wolf”, terrorelhárítás, EU, USA, ENSZ-stratégia, célzott ölések, drónok, cyber tér, emberi jogok.

A tanulmány vázlatja

Bevezető gondolatok

1. A terrorizmus és a terrorelhárítás terén észlelt változások napjainkban
  1. 1. A terrorizmus és az emberi jogok
  1. 2. Diverzifikáció és megjelenési formái
    1. 2. 1. A diverzifikációs folyamat, mely „magányos farkasokat” teremt
    1. 2. 2. Diverzifikáció – önradikalizálódás – paradigmaváltás
      1. 2. 2. 1. Ideológia – motiváció – emberi jogokat sértő rendelkezések, mint toborzási alap 7
      1. 2. 2. 1. 1. Radikális politikai iszlám ideológia
      1. 2. 2. 1. 2. A magányos farkas ideológiája
      1. 2. 2. 2. Radikalizálódás: média – jogharmonizáció – toborzás
      1. 2. 2. 3. A paradigmaváltás „magányos celláinak” öt dimenziója
      1. 2. 2. 4. Információgyűjtés – militarizáció – hatékonyság – gyorsaság?
    2. Stratégia-alkotás
      2. 1. Az Európai Unió Stratégiája
        2. 1. 1. A terrorelhárításra vonatkozó jogforrások igazságügyi felülvizsgálata
        2. 2. A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok védelme közötti egyensúly az Európai Unióban és az Amerikai Egyesült Államokban
      2. 3. Az Amerikai Egyesült Államok stratégiája
        2. 3. 1. Emberi jogok, „célzott ölések”, drónok
        2. 3. 2. A „Counterinsurgency (COIN)” felkelések elleni erők stratégiái

---

* A szerző: Jung Katalin Szilvia, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán (PPKE JÁK) szerzett jogász diplomát 2009-ben, ugyanott PhD hallgató az Alkotmányjogi Doktori Iskolában. Kutatási területe az európai igazságügyi és kulturális együttműködés.

2. 2. 3. Amerika terrorelhárítás terén elért eredményei
2. 3. Az ENSZ és a terrorizmus
  2. 3. 1. Motiváció és eszkalálódás
  2. 3. 2. A globális küzdelem hatékonyságának növelése
  2. 3. 3. Az USA „A” CT minősítése, a terrorizmus deliktum definíciója és az ENSZ szerepe
  2. 3. 4. A nemzetbiztonság és a humán biztonság szemléletmódja
3. A terrorizmus formái
  3. 1. A terrorcselekmény
    3. 1. 1. Az „egyéni terror” és a „kiválasztottak” terrorizmusa
    3. 1. 2. Illegális szervezetek terrorizmusa
    3. 1. 3. „Jelen korunk terrorja”
    3. 1. 4. Öko-Bio-Zöldterrorizmus
    3. 1. 5. Államterrorizmus
  3. 2. A terrorfajták „Rubik kockája”
    3. 2. 1. Dzsihadista vagy Muszlim típusú terrorizmus
    3. 2. 2. Szélsőjobb és szélsőbal extrémizmus
      3. 2. 2. 1. Esettanulmány – Angol extrém szervezetek
    3. 2. 3. Szeparatista terrorizmus
4. A terrorizmus és kötődési pontjai
  4. 1. Szervezett bűnözés – biológiai fegyverek – terrorizmus
  4. 2. A cyber világ és a terrorizmus
    4. 2. 2. A cyber tér kontrollja
    4. 2. 3. A női terrorizmus és annak médiabeli reprezentációja
5. Néhány záró gondolat
  5. 1. Emberi jogaink és a bővülő terrorkör
  5. 2. Az al-Kaida reprezentációs térképe
  5. 3. Totalitarizmus, megfigyelő állam – önkormányzás, szabadság
  5. 4. Nukleáris biztonság – Biztonsági zónák
  5. 5. Amerika külpolitikájának mai arcai – 19. század, mint újraélt történelem és a hidegháború
  5. 6. Európa

*

*Ha megölsz, se látok nyomot, Ismeretlen már e táj. Alighanem ördög vezet. Összevissza, körbejár.
Hányan vannak, hová űzik e jajongó sereget? Boszorkányt kísérnek nászba, Házimanót temetnek?
[A. Puskin]*

Bevezető gondolatok

A modern terrorizmus szózata, avagy *Dosztojevszkij: Ördögök* c. művének nyitópasszusa évszázadokat vetít előre.¹ 1869-ben a Necsajevja elnevezésű diák anarchista csoport egy tagja szabadulni vágyott az egyre szélsőségesebb nézeteket valló szervezetből, hűtlenségéért azonban halálával fizetett. Az eset egész Európát megrázta. Dosztojevszkij aggodalma megvalósulni látszott a forrongó Oroszországot fenyegető balsorsú jövővel kapcsolatban. Az író akkori regényfolyam-tervezetének alapkaraktere egy fiatalember volt, aki bűnbe esett, elfordult Istentől, felsőbbrendűségében azonban vágyott a megváltásra, aláhullását feltámadása követi. Az *Ördögök* c. művében Nyikolaj Sztavrogin, mint a modern terrorizmus szereplőinek több új típusának vonásait megelevenítő ifjú, már a 19. században megkonstruált személyiségként tűnik fel. A szép, okos, büszke, kétségek közt vergődő fiú unalmában túllép minden határt, élvezzi gáztetteit, később azonban minden vezeklés hiábavaló, összeomlik.² A főszereplő karaktere előremutat a terrorizmus politikai napirendjén nemrég megjelent *Lone Wolf (magányos farkas)*³ szerepkörére, illetve azokra a fiatal diákokra, ifjakra, akiket önkéntelenül hálóz be a pusztítás heve – akár a kisvárosi miliőben teret nyert egy-egy végzetes eszme tehetetlensége, akár a mai kor *cybervilága* a felbujtó.

¹ Hankiss Ágnes előadása, In: „A terrorizmus Rubik-kockája, avagy a fenyegetések komplex megközelítése” c. nemzetközi tudományos-szakmai konferencia, 2013.09. 30.

² Dosztojevszkij: *Ördögök* - <http://moly.hu/konyvek/fjodor-mihajlovics-dosztojevszkij-ordogok>, 2014.04.07. 12:37

³ Hankiss, id. előadás

A Puskintól átvett mottó kifejezi mindazt, ami a terrorizmus sajátja, ami ő maga. Látjuk az ördögi irányokat, az értelmetlen gyilkolást, a sokszor véletlenül odasodródott ember zavarodottságát, a behatárolás, lekövetés, megfoghatóság lehetetlenségét – földrajzilag és motívumát tekintve egyaránt –, s végül a kisember feláldozását egy nagyobb nász, a boszorkányság oltárán.

1. A terrorizmus és a terrorelhárítás terén észlelt változások napjainkban

Az európai demokráciák garanciális kérdése, hogy az azok alapját képező alapértékek egyensúlyban legyenek.⁴ Európa polgárainak – akár a szabadsághoz és a magánélet tiszteletben tartásához fűződő joghoz hasonlóan – a *biztonsághoz való jog* is elidegeníthetetlen joga. Az utóbbi években egyre növekvő erővel jelentkezik a terrorelhárítás szükségessége. A fellépés megtervezésekor mind-mind több tényezőre kell figyelemmel lennie a nemzetközi szereplőknek. A reagálásnak nem csupán gyorsnak kell lennie az eredményesség érdekében, hanem mindenkor az emberi jogok tiszteletben tartására is ügyelnie kell.⁵

2001. szeptember 11-e - a terrorizmus körében kialakított új formákra reagálva - *fordulópont a globális terrorizmus elleni küzdelemben*. A *World Trade Center (WTC) ikertornyai* elleni támadás nemzetek új típusú együttműködését hívta életre, azt nemzetek felettivé téve, új típusú eszközök honosított meg a területen. A terrorcselekmények megakadályozása érdekében korábban alkalmazott műveleteket immár emberi jogi mércék, emberi szabadságjogok szempontjából is vizsgálat tárgyává tették. A terrorizmus elleni küzdelem mai arcának magában kell foglalnia - a megelőzés, a hatékony felderítés, az elhárítás területei mellett - az elkövetők, támogatók és cinkosaik megbüntetését, valamint az áldozatok kártalanítását. A terrorizmussal érintett személyek közül - a gyanúsítottakon, elítélteken és áldozatokon kívül – mindazokra figyelemmel kell lenni, akiknek jogait átmenetileg, vagy tartósan korlátozzák a terrorcselekmény elhárítása során. Természetes és jogi személyek, cégek, bankok egyaránt idetartozhatnak. A szakértők ezen utóbbiak hathatósabb ellenőrzése által tervezik a terrorfinanszírozás megtörését.⁶

A 2011-es események más oldalról is alapjaiban formálták át a terrorelhárítás módszereit. Különleges szabályokat fogadtak el Nagy-Britanniában az IRA ellen, amely gyakorlat Spanyolországban az ETA ellenében már korábban is megfigyelhető volt. Pakisztánban, Indonéziában és más ázsiai országokban katonai bíraskodás volt a jellemző az elkövetőkkel szembeni fellépésre. A terrorizmust illető nemzetközi figyelem azonban hiányzott, mivel a terrorszervezetek, céljaik, mozgásuk, eszközeik korlátozottak voltak. Nemzetközi egyezmények kötettek, összehasonlító, együttműködést szorgalmazó elemzések azonban nem készültek, az egyezmények végrehajtása is elmaradt.⁷

Szeptember 11-e után a törökországi, londoni, spanyolországi merényletek azonban meghozták a végső „áttörést” a nemzetközi platformon. A világnak észre kellett vennie, hogy a terrorizmus átalakult. Immáron a globális célokat meghatározó al-Kaida éreztette hatását, a jelenség világméretűvé vált, amely *az emberi jogok és biztonság viszonyát* sem hagyhatta érintetlenül.⁸

1. 1. A terrorizmus és az emberi jogok

*A biztonsághoz való jog ugyanolyan elidegeníthetetlen jog, mint a szabadsághoz és a magánélet tiszteletben tartásához való jog.*⁹

⁴ Hankiss Ágnes: *A stockholmi program négy pillére; a terrorellenes küzdelemben végbemenő folyamatok a lisszaboni szerződés után az EU-ban*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, A Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Karának (NKE RTK) szakmai, tudományos folyóirata 2012/12. 58. o.

⁵ Németh Zsolt: *Az olvasó figyelmébe*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 5-6. o.

⁶ Fábrián Ádám: *A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok védelme közötti egyensúly az Európai Unióban* - http://biztpol.corvinueembassy.com/?module=hatteranyagok&module_id=2&page=0&type=all&reszletek=39 – 2014.05.13.

⁷ Hetesy Zsolt: *A terrorizmus elleni fellépés és az alapjogok korlátozása Magyarországon*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 47. o.

⁸ Hetesy, id. mű 47. o.

⁹ Hankiss, id. előadás

A terrorizmus nem más, mint a joguralmon alapuló értékrendszerünk elleni fenyegetés. A terroristák azt akarják tönkretenni, akik vagyunk, a Rule of Law, a szabadság, az emberi jogok értékeit, amelyekre társadalmunk épül, amik és akik végeredményben mi vagyunk. Az emberi jogok, a nemzetközi jog és a joguralom tisztelete éppen ezért szerves része az Európai Unió Tanácsa (Tanács) által 2005-ben elfogadott, az *EU Terrorrelhárítási Stratégiájának*. Mintegy garanciaként annak érdekében, hogy az uniós polgárok valóban a *szabadság, biztonság és igazság térségében* élhessenek, olyan miliőben, ahol megadják az emberi jogoknak azt, ami nekik jár. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy a nemzetközi jogot és a nemzetközi intézményeket kötelező erővel bíró rendeletekkel erősítsük meg, s elinduljunk a fejlődés és a felemelkedés felé. A Tanács kiemelte, hogy a terrorrelhárítás műveletei során is fenn kell tartani az emberi jogok, a menedékjog és a nemzetközi humanitárius jog tiszteletét.¹⁰

Fontos megemlíteni, hogy a XX. század két világháborúja, önkényuralmi rendszerei által okozott tragédiák tapasztalatai a demokratikus politikai erőcsoportok által intézményrendszert honosítottak meg a háborús konfliktusok megelőzésére, s a kollíziók feloldására. Előtérbe került az ember és a közösségeit fenyegető valamennyi veszélyt felölelő ún. „*újrafogalmazott biztonságért*” való törekvés. Ennek eredményeképpen összetett biztonságfogalom jelent meg az ENSZ 1994-es „*Re-defining Security: The Human Dimension*” c. dokumentumában, amely megalapozta a *komplex humán biztonság* kutatását és alkalmazását. A személyi, vagyoni- és munkavégzési biztonság mellett a közbiztonság, nemzetközi/kollektív biztonság és állambiztonság is idetartozik. A humán biztonság sajátja a nemzetközi jogként elismert új követelmény: a „*Vorsorge*” (elővigyázatosság); a „*human security defence*” (védelem); és a megelőzés – elhárítás – restitutio hármását felölelő oltalom, a *safety* (biztonság) elérése. A komplex megelőzés és elhárítás elve nem zárja ki, hanem következetesen magába foglalja a veszélyek súlyosságához ésszerűen igazodó prioritások érvényesítését is.¹¹

Az emberi jogok tisztelete a *terrorizmus radikalizációja* és újratermelődése elleni fellépésnek szintén az egyik alapköve, s a megelőzés feltétlen összetevője. Az emberi jogok megtartása a tolerancia, a különbözőség, az elfogadás közegét teremti meg, lehetőséget egy sikeres integráció felé vezető úton, az *EU antidiszkriminációs és integrációs politikái mentén*. Az *Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Európai Egyezménye* szerint minden ember elidegeníthetetlen joga, hogy emberi jogainak megsértését orvosolja a nemzeti bíróságok, az *Emberi Jogok Európai Bírósága* és az *EU Bírósága* előtti jogorvoslati eljárásokban.

Az emberi jogok védelme mentén tett lépések tehát nem kontradiktórius cselekvések a hatékony terrorizmus ellenes lépésekkel, hanem interdependensek, komplementerek, egymást megerősítő célkitűzések. A bünyogi igazságszolgáltatás hatásos az elrettentés és a megelőzés szintjén. Schengennel szabaddá vált a mozgás Európában, ezáltal a terrorista szervezetek több országon átívelő működése is megindult. Az államoknak egységesen *minimum standardokat* kell felállítania a *terrorista viselkedés meghatározására*. A feketelistára tett személyek, szervezetek javai és mozgása így korlátozhatóvá, befagyasztható válik.¹²

1. 2. Diverzifikáció és megjelenési formái

A diverzifikáció fogalmát egyre inkább a terrorizmus terminológiájának részeként emlegetik. A kategória eredetileg a befektetések kockázatkezelésének fontos összetevőjeként használt kifejezés. Kockázatmegosztást jelöl, hiszen nem egyetlen, hanem több értékpapírba történik az investálás. Hathatós diverzifikációként 20-30 elemből álló értékpapír-portfóliót képzelhetünk el. A cél az esetleges veszteségek csökkentése, ami általában a várható hozam csökkenésével jár, amely azonban nem törvényszerű. Tervezésekor figyelembe kell venni a tőke nagyságát, a befektető kockázattűrő képességét, a befektetés futamidejét (daytrade/hosszútávú), a pénznemet, amelyben a profitot realizálni szeretnénk (árfolyamkockázat, infláció). A diverzifikáció eszközeként említhetjük a több iparágba történő befektetést, az állampapírokkal, bankbetétekkel növelt biztonságra törekvést, a futamidők megosztását, több devizanemben történő befektetést az árfolyamkockázatok kezelésére.¹³

¹⁰ Gilles de Kerchove: Counter-terrorism and human rights, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 25. o.

¹¹ Ádám Antal: *A biztonság és a rendészet a jogi alapértékek között*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 113. o.

¹² Gilles de Kerchove, id. mű

¹³ *Diverzifikáció*, In: - <http://hu.wikipedia.org/wiki/Diverzifikáció> - 2014.04.25.

1. 2. 1. A diverzifikációs folyamat, mely „magányos farkasokat” teremt

„A terrorelhárítás nem csupán a rendvédelem sajátja, hanem legalább annyira intellektuális kérdés és kihívás.”¹⁴

A terrorizmust, mint olyant vizsgálva szembeötlő, hogy Osama Bin Laden óta nagymértékben átalakult, új formái, más irányai mutatkoztak meg. Az iszlámista, dzsihádistá terrorizmus ma már nem egy központból irányított, mintegy „franchise-rendszer” kiépülése figyelhető meg. Olyan kisebb csoportok vagy akár egyének „űzik e tevékenységet”, akik az „anyaszervezettel” ideológiai közösségben érzik magukat, ugyanakkor elképzelhető, hogy a magszervezetnek nincs is tudomása róluk.¹⁵ Az ilyen magányos elkövetők sokszor igen ijesztőek a civileknek, ahogy a brit katona esetében történt. Az áldozatot a nyílt utcán kaszabolták halálra Londonban, fényes nappal machetével, bárdal, késekkel,¹⁶ míg végül a fejét is levágták.¹⁷

A „Lone Wolf”, a magányos farkas vagy szabadúszó terrorizmus kifejezés Tom Metzger és Alex Perkins szélsőjobboldali aktivistáktól ered. A veszély forrása egy „kis cella”, amely a legkevésbé sem szervezett, alig érzékelhető, s amely rögtön maga után vonja a terrorelhárítás dilemmáját: a magányosan kitervelt és elkövetett, vagy a csoportos akció megelőzése, elfojtása bír nagyobb realitással? Új módszerek, más megközelítés és friss szemlélet szükséges, amely egyszersmind a humánus vizsgálatát is magában hordozza, hiszen entitások, egyedi agytekervények és tervek felderítéséről van szó. A vizsgálatot tovább bonyolítja a berögzőség: „De a farkas farkában szokott...”¹⁸

Tom Metzger szerint bárkiből lehet Lone Wolf. Az ellenállás egy életstílus, amely a magányos farkas személyiségéhez, képességeihez igazodva tör felszínre. A siker és a tapasztalat mindenkinél a megfelelő időben jön meg. Kis lépésekkel kell kezdeni, kis győzelmekkel, melyek bármely monumentális akciónál többet érnek, hiszen ha félresikerülnek, az a magányos farkas pályafutásának végét jelentheti. Erre élő példa, Metzger buzdító beszéde, amint intelmei megosztásával toboroz az interneten, amely több szempontból is illusztrálja, mennyire átalakultak a terrorizmus szintjei, elsősorban az internet lehetőségeit és a diverzifikáció kockázatmegosztását kiaknázva:

„A tudás hatalom, Lone Wolf-nak lenni hatalom. Soha ne ronts neki semminek, a siker kulcsa: idő és tervezés. Képességeid szerint kísérletezz, ha azon túl próbálkozol, az katasztrófához vezethet. Minél kevesebbet tudnak a kívülállók, annál biztonságosabb és sikeresebb leszel. Tartsd nyitva a füled, s szádra lakatot tegyél. Mondd el üzeneted azoknak, akik ugyanabban hisznek. A dolgok kis lépésekkel mozdulnak, s ha közben sosem kapnak el, bármilyen hadseregen túltehetsz. Ne bizz a külvilág visszacsatolásában, sikered minden kétséget kizáróan igazol majd téged. Ne hagyj hátra sejtető nyomokat, figyelj működési területedre, ha ott ismétled tevékenységedet, rád irányulhat a figyelem. Variálnod kell taktikádat, a váratlan káosz sohasem predesztinálható. A nem várt kellemetlenségek esetére - rendes lakóhelyedtől biztos távolban, fő működési körödön kívül - helyezz letétbe egy új személyi igazolványt némi megtakarítás kíséretében.

Csak te fogod ismerni a korlátaidat. Soha ne mondj többet három szónál: „Nincs mit mondanom” egyetlen ZOG¹⁹ szimpatizánsnak sem, vagy örökre kikerülsz a mozgalomból. - Metzger korábbi bűntársai halálukkal fizettek. - Ne fedj fel semmit, még az esküdszék előtt állva, a bíróság megsértésének vádjá mellett sem.

Eljön az az idő, amikor minden kis cella és magányos farkas összeáll és magasan szervezett, kíméletlen militáns szervezetként egyesül keménykezű vezetők irányítása alatt. Ez az idő még nem jött el, s jelenleg nincs vezető, aki a „kiszarkasokból” falkát szervezne. Az előkészület ideje van, amely elvezethet egy jövőbeli győzelemhez. Emlékezz azokra, akik előtted csatlakoztak, ők számítanak rád, s azokra, akik utánad érkeztek,

¹⁴ Gilles De Kerchove, id. mű 21. o.

¹⁵ Hankiss, id. előadás

¹⁶ Brutális leszámolás Londonban, Index - http://index.hu/kulfold/2013/05/22/terroristak_keseltek_londonban/ - 2014.05.05.

¹⁷ Hankiss, id. előadás

¹⁸ Hankiss, id. előadás

¹⁹ A Zionist Occupied Government (= cionisták által megszállt kormány) kifejezés sok ország ma uralkodó rendszerére utal, ahol a formális parlament bábormányként funkcionál. A cionizmust ellenző csoportok használták - eredetileg a cionista mozgalom megjelölésére, amelynek célja az önálló zsidó állam létrehozása -, mára azonban a zsidó terror és elnyomás szinonimájává vált. - <http://hu.metapedia.org/wiki/ZOG> - 2014.04.14. 14:56

ők függenek tőled. Gondolkozz fehér emberként,²⁰ viselkedj és élj fehérként!”²¹

A *terrorizmus magányos farkasként* üzött formája nemrég jelent meg a politika porondján, többnyire a norvég *Anders Behring Breivik 2011-es támadása* nyomán. Bár ez nem új jelenség, korábban kevés volt a rendszerszintű kutatás annak mintáira és szerkezetére vonatkozóan, minthogy a terrorelhárítás szakértői túlnyomóan a *csoportterrorizmussal* foglalkoztak általában.

Breivik esetében azonban találunk elemzéseket, amelyek a felnőtt tanulási elméletek oktatási szempontjából közelítenek, mégpedig az átalakító tanulási elmélet elveiből kiindulva. Azt vizsgálják, hogy melyek voltak azok a történések Breivik életében, amelyek átformálták világlátását és eljuttatták az erőszak, erőszakos cselekmények elfogadásához, majd azok gyakorlásához.²²

1. 2. 2. Diverzifikáció – önradikalizálódás – paradigmaváltás

Az Interneten egyre inkább elharapózó gyakorlat a magányos farkasok ön-radikalizálódó folyamata, amely a kormányoknak és társadalmaknak egyre nagyobb gondot jelent. Az ön-radikalizáció megtörésére új paradigma szükséges.

A 2013. áprilisi Boston maratont ért terrortámadást követően Obama elnök is kifejezte, hogy az egyik legnagyobb veszélyforrás, amellyel ma szembe kell néznünk, az „ön-radikalizálódó egyének”, akik talán egyetlen hálózatnak sem tagjai. A folyamat lehetséges magyarázataként az al-Kaida és más – bőséges finanszírozási alappal rendelkező – hálózatok potenciális terroristákra gyakorolt hatását jelölte meg, peremvidékre szorítva és kisebb támadásokra indítva azokat, mely akciók felderíthetősége sokkal nehezebb. Az amerikai biztonsági erők módszereit illető eredendő változás szükséges, hiszen a 2000-es évek óta globálisan érzékelhető az erőszakos iszlám körök ideológiai trendjeinek átalakulása, amint a műveleti decentralizációval a kis autonomizált egységekre és magányos farkasokra települt a nyomásgyakorlás és végrehajtott terrortámadás is.²³

A „fejlődés” útjait a technológia sem hagyta érintetlenül. Az internethez való, könnyebbnél is könnyebb csatlakozási pontok, illetve a – sokszor rajtunk kívül álló indíttatású – „okostelefonok ön-radikalizációja” által lehívott tartalmak igencsak leegyszerűsítik és felgyorsítják a magányos farkasokhoz vezető utat. Az AQAP angol nyelvű online magazinja, az *Inspire* például „*Bombagyártás anyád konyhájában*” címmel közölt egy cikket, amelyet az indonéz dzsihadisták bahasa nyelven is elérhetővé tettek.²⁴

Míg a magányos farkasok nem képesek 9/11-hez hasonló masszív rombolást véghezvinni, addig azonban tekintetbe kell venni, hogy többre képesek, mint gondolnánk. Timothy McVeigh Oklahoma bombázásával 168 halálos áldozatot szedett 1995 áprilisában, míg Breivik 77 embert ölt meg Norvégiában 2011-ben. A katonai stratégiai elemzők az ún. *V. Generációs Háború* veszélyére figyelmeztetnek, amelyben talán "szuperhatalmú" magányos farkasok fogják annyira kiaknázni a digitális technológiát, hogy eget rengető cyber-támadásokat hajthassanak végre a nemzeti infrastruktúrán, vagy kis radiológiai szerkezetekkel városokat tegyenek a földdel egyenlővé.²⁵ - Metzger fent ismertetett beszédét²⁶ tekintve valóban számolni kell ezzel az eshetőséggel.

Szingapúr az egyik frekventált desztinációja a magányos farkasoknak. 2007 óta hat letartóztatott lone wolf-ból hármat utólag felmentettek, egy másik hatos csoportot pedig szabad mozgásukban korlátoztak. 2013 júniusában *Szingapúr Vallási Rehabilitációs Csoportjának* – amely tanácsaival segíti a Jemaah Islamiyah fogvatartottakat és családjaikat – alelnöke, Teo Chee Hean hangsúlyozta, hogy az a gond a magányos farkasokkal, hogy ők azáltal radikalizálódnak, amit az interneten, otthonuk privátszférájában

²⁰ Az USA-ban az afro-amerikaiakra utalva pejoratív értelemben használják a „*fehér emberként cselekedni*” kifejezést, mert úgy tekintenek az ilyen emberre, mint aki elárulta a saját kultúráját azzal, hogy a fehér társadalom elvárásainak akar megfelelni, ahhoz asszisztál. – http://en.wikipedia.org/wiki/Acting_white 2014.04.14.

²¹ Tom Metzger: *Laws For The Lone Wolf* -

<http://www.resist.com/Articles/literature/LawsForTheLoneWolfByTomMetzger.htm> - 2014.04.14.

²² Andreas Dafnos: *Lone Wolf Terrorism as Category: Learning from the Breivik Case* -

http://www.academia.edu/4041137/Lone_Wolf_Terrorism_as_Category_Learning_from_the_Breivik_Case – 2014.02.14.

²³ Kumar Ramakrishna: *Countering the self-radicalised Lone Wolf: A new Paradigm? - Analysis* -

<http://www.eurasiareview.com/28012014-countering-self-radicalised-lone-wolf-new-paradigm-analysis/> -2014.04.14.

²⁴ Hankiss, id. előadás

²⁵ Ramakrishna, id. mű

²⁶ Metzger: *Laws For The Lone Wolf*, id. mű

látnak és olvasnak, s akik fizikai nyom hátrahagyása híján nem követhetőek.²⁷

1. 2. 2. 1. Ideológia – motiváció – emberi jogokat sértő rendelkezések, mint toborzási alap

Érdekes végigtekinteni az *erőszakos cselekmények* háttérében meghúzódó folyamatokon, a *motiváció – célpont – elkövető – végrehajtás* koordinátájában. Az összehasonlítás alapja a háború, a terrorizmus, a bűncselekmény és a haktivizmus relációja. A *háború* kiváltó oka politikai, amely valamely országot vesz célba, elkövetője ország, s a cselekmény természeténél fogva erőszakos. A *terrorizmus* szintén politikai indíttatású, melynek célpontja lehet ország, illetve kormány, elkövetői nemzetközi szinten tetten érve: szervezetek. Számukra az erőszak eszközként szolgál, alkalmazása többnyire szimbolikus, a félelem felhasználása és az áldozatok bántalmazása pedig tipikusan tekinthető. A *bűncselekmény* maga, finánciális indíttatású, célpontja bárki lehet, egyének és szervezetek is elkövethetik, végrehajtása erőszakos, mely erőszak vezérelv. A *haktivizmus* vagy „*hackelő aktivizmus*” szintén az internetet használja fel céljai kivitelezésére, üzenetei továbbítására – háttérében politikai motiváció áll, célpontja a kormány, elkövetői szervezetek, amely cselekmény erőszakos kimenetelű is lehet.²⁸

A *fenntartható fejlődés*, a *demokrácia* és *jó kormányzás*, az *emberi jogok tisztelete*, valamint a *joguralom* olyan elvek és értékek, amelyek megőrzése által várhatóan sokkal kevésbé ölelik keblükre a polgárok a terrorista csoportok *ideológiáit*. Azok a rendelkezések ugyanis, amelyek jogtalanként és emberi jogokat sértőként jelennek meg, toborzási alapot teremtenek a terroristáknak, sokkal többeket bevonva bűvkörükbe, mint egyébként.

Obama elnök szintén úgy tartja, hogy a legalapvetőbb értékek biztosítása nélkül hosszútávon nem lehet Amerikát biztonságban megtartani. Ez nem csupán a helyes cselekvés, hanem az ország megerősítésének feltétele. Békeidőben, háborúban ez a szemléletmód az, ami megtart, s ami egyben a nemzeti biztonság alfája és omegája. A legillusztrisabb példa *Guantánamo*, amely szimbólumává vált annak, hogy az al-Kaida toborzói új szerveződési motívumot találjanak maguknak. Guantánamo valószínűleg több terroristát szült világszerte, mint akit valaha őrizetbe vettek. Az ott létrehozott börtön sokkal inkább meggyengítette Amerikát, mintsem biztonságot hozott. Voltaképp csatakiáltás volt az ellenség felé, ami hátráltatja a szövetségesek hajlandóságát egy olyan ellenállás letörésére, amely országok sorában működik. Akárhogy is nézzük, a börtön fenntartásának költségei messze meghaladják a bezárásával járó komplikációkat.²⁹

1. 2. 2. 1. 1. Radikális politikai iszlám ideológia

A modern *salafyyah* az iszlám kulturális és szociális újjászületést takarja, s a muszlim politikai kultúra fő áramlatává vált. A modern iszlám újjászületés fontos alakja volt *Sayyid Jamal al Afghani*, akit a pán-iszlámizmus megalapítójának ismernek. Az arab világ egyesítéséért küzdött. Arra sarkallta az arab világot, hogy sajátítsa el a nyugati modern technológiákat, hogy képes legyen a nyugati világ feletti szupremáciáját megszerezni, politikai függetlenséggel egyetemben.³⁰

1. 2. 2. 1. 2. A magányos farkas ideológiája

A Lone Wolf „atyja”, *Tom Metzger* kiélezett antiszemita, rasszista és bevándorló-ellenes propagandát szít és a zsidók, feketék és más közösségek ellen folytatott erőszakra szólít fel. A zsidókat a világ feletti kontroll érdekében összeesküvő, kapzsi közösségként, a feketéket bűnöző vademberként, a „nem fehéreként nyilvántartott” bevándorlókat vérszívó piócákként vetíti elének. Metzger jobboldali ideológiájának egyik legbefolyásolóbb aspektusa az extrémista, vezető nélküli ellenállás modellje, amely a kiterjedt szervezetek látványos akcióival szemben az egyén vagy a kis-cella felszín alatti működését részesíti előnyben. Ők hagyják hátra a legkevesebb nyomot, amely nagyban csökkenti kézre kerítésük esélyét a rendszert szervei számára. Mottójuk: cselekedj egyedül, ne kockáztass; ne kövess el rablást azért, hogy megalapozd

²⁷ Ramakrishna, id. mű

²⁸ Illési Zsolt: *Cyberterrorism*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 57. o.

²⁹ Hetessy: *Has countering terrorism increased limitations on human rights in Hungary?*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 17-18. o.

³⁰ Póczik Szilveszter: *A radikális iszlám ideológiái*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 151. o.

működésedet; cselekedj némán és maradj anonim; ne jelöld meg testedet azonosítható tetoválásokkal; tartsd észben, hogy felhasználható vagy; s bármi is történjék, ne alázkodj meg! Az „önkéntes” ellenállás szózata: „Nincs, mit mondanom.”³¹

Metzger az ún. „*Harmadik Pozíció*” ideológiáját is támogatja, amely szerint van egy harmadik alternatíva a szocializmus és kapitalizmus mellett, amely a hagyományos jobb és bal politikai orientáción kívül található. A gyakorlatban a harmadik pozícionizmus nacionalizmus, rasszizmussal és antiszemitizmussal vegyítve.

Több más szupremacistához és antiszemitához hasonlóan Metzger egy bevándorló-ellenes ideológiát is magáénak vall, s propagálja az illegális bevándorlók elleni erőszak alkalmazását. Honlapján „Határőrjárat” c. játékot lehet üzni, melyben a játékos lelövi a mexikói határ felől érkező, dokumentumokkal nem rendelkező bevándorlók sztereotipizált képviselőit.³²

1. 2. 2. 2. Radikalizálódás: média – jogharmonizáció – toborzás

A diverzifikáció sajátossága, hogy permanens mozgásban van, így az azonosítás kérdésében a terrorelhárítás sokszor majdnem tehetetlen vele szemben, legalábbis a megelőzés szintjén. Ugyanakkor, ha a belső folyamatok beindulnak, feldúsulnak, akár a terrorszerveződést megalapozó ideológia is megkérdőjeleződhet, ellentmondásai felszínre kerülhetnek.³³ Az al-Kaida és a csecsen terroristák motivációja sem áll távol egymástól, a különbség csupán az, hogy az előbbi USA-t és Izraelt, utóbbi Oroszországot akarja legyőzni.³⁴

A megelőzés, mint az elhárítás terén első az egyenlők között, a védekezés mellett *kulturális* és *társadalmi* feladat is. A *média* szerepe igen meghatározó e tekintetben. Semmiképp sem történhet egy szörnyű esemény tudósítása heroizmussal kevert felhívásként, mely kiemelés már-már vonzóvá tenné a fellépést. Ha a hírközlés tévesen tölti be szerepét, az is elképzelhetővé válik, hogy Breiviket látva, bizonyos labilis személyek hasonló lépésre szánják magukat, s norvég modellüket követve ugyanúgy radikalizálódnának.

A megelőzés következő összetevője a *jogharmonizáció* és az arra való hajlandósági ráta. Amennyiben valaki csatlakozik, odautazik és részt vesz egy terrorista tábor kiképzésén, az az egyik államban bűncselekmény, a másikban nem – amely állapot távolról sem az ellenállás útját megkönnyítő, közös fellépést szolgáló motívum.

Toborzás szintjén a legújabb trendek között találjuk az európai fiatalok, például dán fehér fiatalok „exportját”, holott az európai fiatalok beszerzése az 1960-70-es években már gyengülni látszott. Ennél is jellemzőbb a modern kor terrorizmusára, hogy nem csupán szegény családokból, hanem igen jómódú környezetből is jöhetnek. Európában és az USA-ban is előfordulhat az, hogy neves iskolák diákjai után csak egy fecni marad, azzal a felirattal, hogy „Elutaztam Szomáliába”. Ez már előrevetíti a napjainkban felmerülő másik jelentős új elemét a terrorizmusnak. A *cyber teret*. Az internet valószínűleg szerepet játszott abban, hogy ez a fiatal tudomást szerzett a szerveződésről, majd finanszírozási lehetőséget ajánlva neki, bevonzotta vonzáskörzetébe.³⁵

1. 2. 2. 3. A paradigmaváltás „magányos celláinak” öt dimenziója

Az internet megváltozott szerepét látva – új, sokkal hathatósabb közvetítő és toborzó eszközként – kiemelt fontosságú annak alaposabb ellenőrzése. Legalább is szenzitív technikai eszközök segítségével meg kell kísérelni megakadályozni az extrémista ideológiák elburjánzását. Több mint 6000 extrémista weboldal létezik, s ez a szám folyamatosan bővül. Tito Karnavian, vezető indonéz terrorelhárító szakember öt dimenziót különböztet meg bármely rendszerszemléletű stratégia alapelemei között, amelyek képesek felvenni a harcot a magányos farkasokkal.³⁶

A feladó, vagyis az extrém ideológia közvetítőjének hitelessége elsőrendű fontosságú. Elemzés alá kell vetni üzenete vonzó elemeit, illetve gyenge pontjait, mely utóbbiak támadási felületet jelenthetnek.

³¹ Tom Metzger: *Ideology* - http://archive.adl.org/learn/ext_us/tom-metzger/ideology.html?LEARN_Cat=Extremism&LEARN_SubCat=Extremism_in_America&xpicked=2&item=7-2014.04.14.

³² Metzger: *Ideology*, id. mű

³³ Hankiss, id. mű 60. o.

³⁴ Hankiss, id. előadás

³⁵ Hankiss, id. mű 60. o.

³⁶ Ramakrishna, id. mű

Több erőszakos szélsőséges vallási vezető által meghirdetett projekt első látásra jámbornak, s így hitelesnek hat, amely karizmatikussá teszi őket követőik szemében. Az „ellen-ideológusoknak” ezért éppen annyira megkapónak kell lenniük, hogy tartalmas üzenetük szöveget üssön a helyi közösségek fejében. Mindemellett célzott hírszerző eszközökkel felfedhetőek a vezetők karakterének hibái, valamint bármely potenciális extrémista veszélyforrás, amely a média által megerősítve széles tömegeket befolyásol vonzerejével.

Az *üzenet*, amellyel az erőszakos extrémista elindítja az „arra érdemeseket” az önradikalizálódás felé vezető úton. Általában egyszerű és könnyen megfogható: „*A Nyugat háborúban áll vallásunkkal, vissza kell vernünk!*” Az ellenállásra szító üzenetküldés a megfoghatatlan, absztrakt teológiai formuláktól az egyszerűbb témákhoz közelít, amelyek kulturálisan autentikusak és gyakorlati relevanciával is bírnak a célközönség számára. Malcolm Gladwell ezeket hívja „*ragadós üzeneteknek*”.

A *befogadó* a kérdéskörre érzékeny egyén. Általában a számítógépek képernyői előtt ülő fiatal férfiak, akik érzelmi fejlődése gyorsabb, mint mentális érettsége. Gyakran fekete-fehéren látnak mindent, bizonyosságot, tiszta válaszokat keresnek, gyakran extrém ideológiákkal támogatva. A kritikai gondolkodás és a - Egyesült Királyságbeli DEMOS kutatóközpont által - „*digitális írástudásnak*” nevezett képesség kialakításának a fiatalok egész oktatását át kellene ívelnie, sokkal inkább, mint vallási vagy egyéb tanulmányoknak.

A *mechanizmus*. Liberális körökben vitatott, hogy a szabadon felvetett ötletek tárháza biztosítja-e az extrém ideológiák megtörését. Mások azt kérdőjelezi meg, hogy a jogi eszközökön keresztül biztosított „*chilling (megnyugtató) hatás*” bizonyos antiszociális ötletek keringését korlátozza-e. Különösen hasznos volna egy moderált vita a nem erőszakos extrém ideológia képviselői és a mérsékeltebb irányzat között online vagy személyesen. Így a teológiai gyengeségek és ellentmondások az extrém ideológiákban kimutathatóak és leleplezhetőek lennének.

A *kontextus*t fontos vizsgálni azon társadalmakban, ahol a kormány szegény, és a biztonság, a jólét és az igazság terén deficit mutatkozik, ugyanis ott az önradikalizálódás vagy más szervezett csoportok kialakulási esélyei még nagyobbak. Különösen a keménykezű rendőri és katonai akciók helyi közösségei – úgy, mint a drónok civil áldozatai Afganisztánban és Jemenben, illetve a rendőrség terrorelhárító műveleteinek túlbujánzása esetén alkalmazott túlerő –, mind a vallási háború extrém narratíváját erősítik. Röviden, a kontextus megkönnyíti az extrém ideák átadását és a magányos farkasok önradikalizálódását.³⁷

Összességében, a magányos farkasoknál észlelhető, internet vezérelte önradikalizálódás egyre inkább elterjedő trendet honosít meg, amely arra ösztönzi a kormányokat és a közösségeket, hogy összefogjanak, és együtt kezeljék a problémát az ismertetett öt dimenzió keresztül.

1. 2. 2. 4. Információgyűjtés – militarizáció – hatékonyság – gyorsaság?

Harcolhatunk-e a terrorizmus ellen a demokratikus jogok sérelme nélkül? A hírszerzés sajátossága alapjaiban a *titkosság*, ez állami szinten törvényekkel korlátok közé szorítható, szabályozható, de kérdés, hogyan oldható meg mindez a magánszférában, a munkahelyeken.³⁸ Az *utasforgalmi adatok (Passenger Name Records – PNR)* és a *banki tranzakciók (Terrorist Finance Tracking Program – TFTP) nyomon követése* hatékony eszköz a terrorizmus elleni küzdelemben, ugyanakkor személyes adatok megismerésével jár, s a tárolás ideje, arányossága, jogorvoslati garanciák beépítése, profilkészítés tilalma miatt emberi jogi aggodalmak jelennek meg. Az USA és az EU között kölcsönösség, viszonyosság lenne kívánatos annak érdekében, hogy az USA az EU számára is szolgáltatson bűnüldözési információt. Mindez egy kifejezett ügynökségen keresztül történne, amely kifelé, és a tagállamokkal befelé is tartja a kapcsolatot, vagyis központi fúziós szervként funkcionálna.³⁹

A terrorelhárítás gyors, prompt válaszokat akar, s az ahhoz szükséges információgyűjtésre törekszik. Súlyos dilemma azonban, hogy mi történik eközben a demokratikus jogokkal, mennyire képes a küzdelem érintetlenül hagyni határmezsgyéjüket.

A nemzeti szinten eddig használt módszerekről kiderült, hogy már nem elegendők az újfajta terrorizmus elleni harchoz. A veszélyek változásával a *védekezés módszerei* is átalakultak. Napjaink sajátosságaként megjelent az *extrémizmus* és a *radikalizmus*. A korábban tapasztalt kemény és egyirányú *állami reakció* az

³⁷ Ramakrishna, id. mű

³⁸ Peter Gill: *A hírszerző hálózatok irányítása: a felügyelet új kihívásai*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 66. o.

³⁹ Hankiss, id. előadás

újfajta terrorizmus megjelenésével együtt *diverzifikálódott*. Az új megoldások szervezési intézkedésekben is megnyilvánulnak (terrorizmussal szembeni fúziós központok megalakulása, összehangoltság, információ-megosztás), másrészt a bűnüldöző szerveknek is nő a felhatalmazása, a nemzetbiztonsági szolgálatok pedig terror elleni fellépési lehetőséget kaptak. Mindez azonban a szabadságjogok magasabb fokú korlátozását is maga után vonja. Az amerikaiaknál bekövetkezett fontos változás, hogy tíz évvel a terrortámadások után többségük a biztonságot részesíti előnyben a szabadságjogokkal szemben.⁴⁰

Thomas Jefferson még több szabadságot választott a biztonsággal szemben, azóta azonban a nemzeti szinten alkalmazott módszerek nem mutatkoztak elegendőnek a terrorelhárítás terén, így a szabadságjogok nagyobb fokú korlátozásával a bűnüldöző szervek felhatalmazása egyenes arányban nőtt. A *Bush-doktrína* a terror elleni háború logikájára alapozott: „*inter arma enim silent leges*” – „*A háborúban hallgat a jog*”. Az ókor hitvallása a bűnüldözési kontextustól egészen eltérő közegbe helyezi a kérdést, amelyben a harcoló ellenség, a kombattáns és a gyanúsított jogai nagymértékben különböznek egymástól.⁴¹ A 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően azonban a nemzetközi jogi terminológiában új kifejezések, szemléletmódok honosultak meg, úgy, mint a „*war on terror*”, vagy a „*global war on terrorism*” (*GWOT*). A WTC támadás nemzetközi katonai kampányt hívott életre az al-Kaida és egyéb militáns szervezetek megszüntetésére, amelyben az Egyesült Államok, más NATO és nem NATO-tagországok, például Pakisztán vettek részt.

A „*terrorizmus ellen viselt globális háború*” kifejezést *George W. Bush* használta először, majd a nyugati médiája is alkalmazni kezdte a Bush-kormányzat által meghirdetett globális katonai, politikai, jogszerű és koncepcionális küzdelem megjelölésére, terrorista szervezetek és támogatóik ellen. Eredetileg a muszlim országok, valamint a vele társult iszlám terrorista szervezetek, mint az al-Kaida és a vele gondolati közösségben élő szervezetekkel kapcsolatban volt használatos a kifejezés. A terminus ma hivatalosan már nem létezik - az Obama-adminisztráció az „*Overseas Contingency Operation*” (*tengerentúli készenléti üzemmód*) fordulatot részesíti előnyben -, a politikusok, a média és bizonyos hivatalos kormányzati megfontolások azonban még mindig gyakran alkalmazzák, mintegy bizonyosságul az amerikai hadsereg által viselt globális háború jelenlétére.⁴²

Az *effektivitás* és a *demokratikus jogok* terrénuma egyenlő erővel nehezedik az elhárító erőkre. A hatékonyságot befolyásoló tényezők szintén sokrétűek. A *farkas-falka viszonyt* szemlélve mindjárt látható, hogy míg a hálózat felkutatására és meghatározására reális esély van, a „Wolf”-ok esetében már a *klinikai pszichológiánál* vagyunk, és toborzásukat, kiképzésüket nyomon követve *virtuális térbe* érünk. A terrortartalmú internetes oldalak száma a 8000-et is meghaladja.

A változó környezetet figyelemmel kísérve a falkáktól eljuthatunk a „*wuduista*” *szobrok* ledöntéséig, illetve a *káoszterrorista* és *karrierterrorista* megkülönböztetésig. Előbbi egyszer lendül neki, jó nagy pusztítást végez, ám perspektíva nélküli, míg a „*karrierista*”, mint például *Ted Kaczynski*, évekig levélbombákat küldözget.⁴³

2. Stratégia-alkotás

A terrorellenes stratégiák négy alappillére hagyományosan a biztonsági területen a *prevent* (megelőzés) és *pursue* (üldözés), illetve a két másik terület a *protect* (védekezés) és *prepare* (felkészülés). A védekezést tekintve kritikus terület az infrastruktúra és a potenciális terrorista célpontok biztonságának növelése. A veszélyhelyzetekre való felkészülést, a *resilience* (ellenálló képesség) növelését, áldozatvédelmi rendszerek létrehozását és a társadalom bevonását, tájékoztatását is magában foglalja. Az USA-ban a tömegközlekedési eszközökön például kéri az utazókat a gyanús események, uratlan csomagok bejelentésére. „*If you see something, say something!*” (Ha látsz valamit, szólj valamit!). Ezzel nyilvánvalóvá téve, hogy van egy határvonal a felesleges rémisztgetés, és a társadalom megelőzésre való felkészítése között.⁴⁴

2. 1. Az Európai Unió Stratégiája

Az Európai Unió terrorizmus elleni stratégiája, a közösség globális elkötelezettségét teszi nyilvánvalóvá a terrorizmussal szemben felvett küzdelemben. A hatékonyság alapelemei a gyorsaság és a kis reakcióidő,

⁴⁰ Németh, 8. o.

⁴¹ Hetesy, 47-48. o.

⁴² *War on Terror*, In: http://en.wikipedia.org/wiki/War_on_Terror - 2014.05.21.

⁴³ Hankiss, id. előadás

⁴⁴ Hetesy, 55. o.

azonban legalább annyira a *célközönség kultúrájának*, történelmének alapos ismerete.⁴⁵

Az EU mindinkább hangsúlyozza, hogy a terrorcselekmény, mint bűncselekmény, csak a hagyományos büntetőeljárás garanciák és eljárás szerint üldözhető. Ugyanis egyedül az emberi jogok tiszteletben tartásával van lehetőség arra, hogy a *terrorizmus ideológiáját*, mint olyant, letörjék. A különleges eszközök kontraproduktívak, csak tünetet orvosolnak, miközben a terrorizmust „újratermelik”.

Az említett uniós elvek alkalmazásának egyik legjobb bizonyítéka a – bár nem EU tag – Norvégia gyakorlati tesztje, a biztonság és a szabadság éles helyzetben való elemzésére. A norvég terrortámadásra adott tudatos válasz gyors, ugyanakkor megnyugtató és elismerésre méltó is volt egyben. A demokráciát, befogadást és szabadságot ért támadásra több demokráciával, szabadsággal és befogadással lehet csak reagálni.⁴⁶

A változásokra a – 2009. december 1-jén hatályba lépett – *Lisszaboni Szerződés* is reagált.⁴⁷ A konvenció, noha megnövelte az Európai Parlament hatáskörét a döntések, jogszabályok kidolgozásában, a titkosszolgálatok tevékenységét a szubszidiaritás terrénumában hagyta, a tagállamokra bízva azt. Az Unió terrorellenes politikájának egyik legfőbb célja, hogy az információgyűjtés és -feldolgozás során ne legyenek egymás mellett futó cselekvések. A hatékonyság jegyében ennek kiszűrésére létrehozta fúziós központjait. A tagállamokon belül is felmerül ez az igény – amelyet Magyarország 2010. szeptember 1-jén a *Terrorellhárítási Központ (TEK)* megalakításával teljesített⁴⁸, illetve uniós szinten is, az uniós ügynökségek kialakítása útján. Az *EUROPOL* és a *EU Intelligence Analysis Centre (EU INTCEN)* felel elsősorban a releváns információgyűjtésért az EU-ban.⁴⁹ A probléma a két közeg közötti átjárhatóságban, egyeztetésben van, hiszen ha Európa egyik városában terrorista merénylet körvonalazódik, a tényleges munkának a belbiztonság terén kellene megindulnia. Ahhoz azonban, hogy a Külügyi Szolgálat és a belügyi szervek között jobban menjen a kommunikáció, olyan milió szükséges, amelynek sarokkövei a közös biztonsági terminológia, biztonsági kultúra és a kölcsönös bizalom. Ennek bizonyos fejlettségi szintjén megvalósulhatna egy egyeztetett fenyegetés-értékelő rendszer kidolgozása is. Jelenleg bilaterálishoz közelít a rendszer.⁵⁰

Folyamatos a törekvés a többoldalú politikák és a jogfejlesztés felé, melynek részeként az *Európai Védelempolitikai Ügynökség* mélyebb bevonására is szükség lenne a terrorellhárításban. Az Ügynökség küldetése a védelmi képességek fejlesztése a válságkezelés terén, az európai fegyverkezési együttműködés támogatása, az európai védelmi ipar és technológia alapjainak lefektetése, illetve egy versenyképes európai védelmieszköz-piac létrehozása. A szerv kutatóintézetként is működik.⁵¹

Az intézményi szint mellett mindig figyelemmel kell lenni azonban a *humán tényezőre* is, az európai polgárok támogatásának és érdeklődésének megszerzése elsőrendű lenne. A terrorizmus melegágyául az éppen összeomlott, vagy a leomlás örvényébe került államok szolgálnak leginkább. A polgárokat a szervezett bűnözés és a terrorizmus érdekli, a katonai védelem kérdése kevésbé foglalkoztatja, így a NATO részéről is határozottabb szerep hárul az említett szükségterületeken folyó harcban. A NATO állományában is él a *Situation Center (SITCEN)*, melynek célja, hogy támogassa a kialakult helyzetek elemzését és értékelését, valamint riassza az Észak-atlanti Tanácsot és a Katonai Bizottságot feladataik ellátására békeidőben, válság, illetve összkoordinációs gyakorlatok szükségessége idején. A Helyzetelemző Központ elsődleges eszköze minden rendelkezésre álló külső és belső forrás mozgósításával az információk cseréje és átadása.⁵²

A terrorellhárítás azonban nem csupán a rendvédelem ügye, legalább annyira az intellektus felderítésének „játéka”, amely a falkáktól a magányos farkasokig húzódó kihívást jelent.

2. 1. 1. A terrorellhárításra vonatkozó jogforrások igazságügyi felülvizsgálta

⁴⁵ Németh, 8. o.

⁴⁶ Hetesy, 55-56. o.

⁴⁷ *Lisszaboni Szerződés, a szerződés dióhéjban*, In: Europa, Summeries of EU legislation - http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_hu.htm - 2014.05.20.

⁴⁸ *Terrorellhárítási Központ*, In:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorellh%C3%A1r%C3%ADt%C3%A1si_K%C3%B6zpont – 2014.05.20.

⁴⁹ *EU Intelligence Analysis Centre*, In: [http://en.wikipedia.org/wiki/EU_Intelligence_Analysis_Centre_\(EU_INTCEN\)](http://en.wikipedia.org/wiki/EU_Intelligence_Analysis_Centre_(EU_INTCEN)) – 2014-05-20.

⁵⁰ Hetesy, id. mű 56. o.

⁵¹ *Európai Védelmi Ügynökség*, In:

http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00002_hu.htm - 2014.05.20.

⁵² Hankiss, id. mű 59.o.

A jogforrások igazságügyi felülvizsgálata elengedhetetlen – nemzetileg és az EU szintjén egyaránt –, ha a joguralom és az emberi jogok értékeinek meg akarunk felelni. Az EU megerősítette emberi jogi védelmi mechanizmusát a Lisszaboni Szerződésben. Az *Alapjogi Charta* elfogadása, valamint az EU az *Emberi Jogok Európai Egyezményéhez* történő csatlakozása által az *Emberi Jogok Európai Bírósága* is joghatóságot nyert az uniós rendelkezésekkel kapcsolatosan. Így valamennyi tagállam kötve van annak szabályozásaihoz és az Egyezményhez. Az Emberi Jogi Bíróság több, terrorelhárításra vonatkozó zsinórmértéket bocsátott ki, így például korlátozta a kihallgatásnál alkalmazott technikákat az átszállítások eljárásait, illetve a diplomáciai biztosítékot illetően. A Strasbourgi Bíróság mellett tekintettel kell lennünk az Európai Unió Bíróságának munkásságára is. A Luxembourgi Bíróság állandó aktív megfigyelője az EU terrorelhárítási szabályozásainak, különösen a szankciókat illetően. Lisszabon óta az EU Bíróságnak teljes körű joghatósága van az igazságügy és a belügyek terén, s az Európai Parlament is meghatározó szerephez jutott a törvénykezésben együttdöntőként feltűnve. Az amerikai *Terrorizmusfinanszírozási Programról (TFTP/Swift)* szóló *Megállapodást*, az állampolgárok adatvédelmére vonatkozóan, újra kellett tárgyalni a Parlament álláspontjának kielégítése érdekében. A *2010/412/EU tanácsi határozat* ezt követően megnyitotta az utat az EU és az USA között az Unióból származó pénzügyi adatok, a terrorfinanszírozás felderítését célzó program érdekében történő feldolgozása és Amerika részére való átadása előtt.⁵³ A TFTP az Egyesült Államok kormányzati programja a SWIFT tranzakciós adatbázis elérése érdekében, melyet a New York Times, a Wall Street Journal és a Los Angeles Times fedett fel 2006 júniusában. Ez része volt a Bush-adminisztráció „*Global War on terrorism*” (a terrorizmus ellen viselt globális háború) folyamatának. Miután a titkos akció nyilvánosságra került, az EU és az USA megkötötte az ún. *SWIFT-megállapodást*, melynek keretében a SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) belga cég közös normákat állapít meg, és világszerte kezeli a globális pénzügyi tranzakciókat.⁵⁴

Mindez az EU és Amerika közötti *Kiadatásról és a kölcsönös jogsegélyről szóló, 2009-es megállapodás* által lefektetett rendszert erősíti, amely tovább bővíthet, ha elfogadják a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében a bűncselekmények – köztük terrorcselekmények – megelőzése, kivizsgálása, felderítése és büntetőeljárás lefolytatása céljából átadott és feldolgozott *személyes adatok védelméről szóló, az EU és az USA közötti keretmegállapodást*.⁵⁵

A jogfejlesztés – bár jó úton halad – nem elegendő. A meghozott mértékek követése elsődrendű, amely által a bírói, igazságügyi felülvizsgálat kulcselem az emberi jogok terrorelhárítás során történő megtartásában.⁵⁶

Az EU terrorelhárítási politikáinak két sarokpontja a Lisszaboni Szerződés, valamint a *Stockholmi program*. A 2010-2014 közötti időszakra megállapított prioritások az Unió biztonságpolitikai gyakorlatát a *szabadság, biztonság és igazságosság térségének* vallott milliók megfelelően alakították ki.⁵⁷ A cselekvési terv célja – előzményei, a *Tamperei* és a *Hágai program* eredményeire építve –, hogy szembenézzon a jövőbeli kihívásokkal és a polgárok érdekeit és szükségleteit középpontba helyező intézkedésekkel tovább erősítse az igazságügyi térséget. Négy alappillére a *megelőzés, üldözés, védekezés és reagálás*. E politika által folyamatos figyelemmel tud lenni az állandóan változó, új eszközöket és legénységet felvonultató terrorizmus folyamataira, így lépést tud tartani annak aktuális szándékaival és képességeivel.⁵⁸ A megelőzés ezzel együtt már önmagában is garantálja az adaptációs képességet és folyamatos figyelemre sarkall.

Az *Emberi Jogok Európai Bírósága* esetjogával határozottan körvonalazta a tagállamok mozgásterét az *emberi jogok korlátozásában*, függetlenül annak céljától. Szembeötlő újdonság a terrorizmus terén, hogy annak látszólag „egy töről fakadó művelői” gyakran egymástól teljesen függetlenül űzik tevékenységüket, s alkalmazzák a technika, internet, általában véve az informatika és a közlekedés adta lehetőségeket céljaik kivitelezésére. Az ideológia kezd szervezetektől függetlenül, akár egyedülálló kis cellákként megjelenve feltűnni. A radikalizálódást az illegális bevándorlás, a gazdasági válság csak növeli, így a bűnüldöző

⁵³ Európai Parlament: *Egyesülve a sokféleségben*, 2014.03.12-i ülés - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+20140312+SIT-03+DOC+PDF+V0//HU&language=HU> – 2014.05.21.

⁵⁴ *Terrorist Finance Tracking Program*, In: Wikipédia, a szabad enciklopédia - http://en.wikipedia.org/wiki/Terrorist_Finance_Tracking_Program - 2014.05.21.

⁵⁵ Európai Parlament, id. mű

⁵⁶ Hetesy, id. mű 18. o.

⁵⁷ Hankiss Ágnes: id. mű 58. o.

⁵⁸ *A Stockholmi Program*, In: Europa, Summaries of EU legislation - http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/jl0034_hu.htm - 2014.05.21.

szervekre egyre súlyosabb teherként hárul a releváns információszerzés és -megosztás.⁵⁹

A felderítő eszközök gyakoribb alkalmazása hatással van, veszélyt jelent a személyhez fűződő jogokra. Az újfajta kihívásokra reagálva kialakultak a megfelelő adatgyűjtési és elemzési formák: *steward(ess)-nyilvántartás*, *terrorfinanszírozás-nyomkövetési eszközök*, *biztonsági kamerák*, *profilalkotás*. Az állandó készültségeket tekintve a „megfigyelő állam” kifejezés nem is áll távol a demokráciákban élő valóságtól. Az információgyűjtés, a hírszerzés, azok titkossága, fedett jellege és rendszerezett gyűjtése ugyanakkor elkerülhetetlen, amely a rendészet terén is meghonosította formáit: „*community policing*” (közösségi rendőrség) és „*intelligence led policing*” (a megfelelő információ alapján alapuló rendőrségi tevékenység). Feladatként jelenik meg a nemzetbiztonsági szolgálatok átlátható szabályozása – céljait és tevékenységüket tekintve –, valamint az emberi és személyiségi jogokat védő, jogszerű használatot kikényszerítő mechanizmusok megerősítése. Az állam részéről megtervezett, biztonságos és jogbiztonságot fenntartó fellépés szükséges. A terrorcselekményekre adott indulatos, elhamarkodott, indokolatlanul korlátozó válasz valódi ára kis, rövid távú megoldásokat tud produkálni csupán. A határfok nélküli „eredmények” hozadéka pedig nem ritkán a terrorizmus elleni küzdelemben való belefáradás.⁶⁰

2. 2. A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok védelme közötti egyensúly az Európai Unióban és az Amerikai Egyesült Államokban

Az EU-USA adatvédelmi ügy⁶¹ jól példázza, hogy mennyire másképp vélekednek a különböző országok a terrorizmus elleni küzdelemben elfogadható szabadságkorlátozás mértékéről. Az eset kapcsán az Európai Parlament indítványozta, hogy az Európai Bizottság tárgyalja újra az Egyesült Államokkal az európai állampolgárok banki adatainak továbbításáról szóló megállapodást. Az EP szerint ilyen adatok kizárólag az arányosság elvének megtartásával továbbíthatók bármely autoritás felé, s akkor is csak abban az esetben, ha azt a terrorelhárítás teszi elengedhetetlenül szükségessé. A biztonsági intézkedések és a polgári szabadságjogok és az alapvető jogok közötti egyensúly megtalálása kiemelt jelentőségű.⁶²

A terrorizmus elleni harc különböző arcait fedezhetjük fel, ha végigtekintünk az Európa, illetve Amerika által követett vonásokon. Az USA-ban megszakadt a korábban vallott „*Global war on terrorism*” szemlélete, vagyis hogy nem átvitt értelemben vett háborúnak tekintik a terrorizmus elleni háborút, amelyben a terroristák törvényen kívüli hadviselőkként jelennek meg. Törvényen kívüli hadviselő a nemzetközi jogi terminológiából származik, s a háborúban a hadviselő felek egyikének oldalán megjelent, megkülönböztető jegyek nélkül hadban állót jelöli. A terrorizmus elleni küzdelem nem tekinthető szuverén nemzetállamok közötti háborúnak, amely alapján a hatóságoknak jogukban állna a terrorcselekményekre tett előkészületekkel gyanúsítható személyeket figyelmeztetés nélkül likvidálni. A terroristák elleni „háború” az amerikaiak számára az erőszak szervezetei egyén feletti hatalmának kiterjesztésével, illetve bizonyos jogi garanciák meggyengülésével járt.⁶³

A Bush-adminisztráció alatt, 2001-ben született meg az *USA PATRIOT Act*, amelyben a „patriot” szó fordítása szerint hazafit jelöl, emellett azonban betűszót is magában rejt: „*Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act*” (A terrorizmus felderítése és elfojtása érdekében szükséges eszközök támogatásáról szóló törvény Amerika egyesítése és megerősítése végett). Két évvel később létrehozták a „*Terrorist Threat Integration Center-t*” (TTIC)⁶⁴ (Terroristafenygetéssel foglalkozó Integrációs Központot) is.

A *Patriot Act* kétirányú változást hozott, egyrészt lehetővé tette, hogy bírói végzés nélkül telefonvonalakat, e-maileket, személyes orvosi, pénzügyi és egyéb iratokat figyelhessenek meg a rendfenntartó szervek, illetve az országon belüli hírszerzést korlátozó rendszabályok sorát törölte el. Emellett a bevándorlási hivatal hatáskörét kiterjeszti a terror-gyanús bevándorlók letartóztatására és kitoloncolására, valamint a pénzügyi tranzakciók ellenőrzésére feljogosítja a pénzügyminisztert is. E hozzárendelt hatáskörök a terrorizmus definíciójának kiterjesztésével a belföldi terrorizmust is felölelik az alig másfél hónappal 9/11 után elfogadott jogszabály erejénél fogva. A törvény megjelenését kritikai hangok övezték, személyes

⁵⁹ Hetesy, id. mű 55-56. o.

⁶⁰ Hetesy, id. mű 56. o.

⁶¹ *Továbbra is téma az EU-USA adatvédelmi ügy*, In: EURACTIVE -<http://www.euractiv.hu/kulpolitika/hirek/tovabbra-is-tema-eu-usa-adatvedelmi-ugy-001979> - 2014.04.14. 12:44

⁶² Fábrián, i.m.

⁶³ Uo.

⁶⁴ *The Terrorist Threat Integration Center, One Year Later*, In: FBI, The Federal Bureau of Investigation - http://www.fbi.gov/news/stories/2004/april/threat_043004 - 2014.05.22.

szabadságjogok megsértésére hivatkozva. A külföldiekkel szemben engedélyezett határozatlan idejű fogva tartás mellett a tulajdonos engedélye/tudta nélküli házkutatást is lehetővé tette.⁶⁵ A nemzetközi hírszerzési forgalom megfigyelésének megkönnyítésével egyszersmind az ügyvédhez való jog, a gyors, nyílt tárgyaláshoz fűződő jog, a magánélethez és kapcsolattartáshoz való jog is csökkent. A biometrikus útlevel személyazonosságot illető bizonyító ereje nőtt ugyan, de hasonlóan a szabadság korlátozásával járt. Szintén nőhet azonban a belépésre nem jogosultak kiszűrésének esélye a Schengeni külső határokon át. A PNR, a járás- és arcfelismerő rendszerek körül is hasonló viták alakultak ki a szigorítás, a terrorizmus és szélsőségek elleni fellépés, illetve az információgyűjtést egyszerűbbé tevő jogalkotási változások nyomán.⁶⁶

A terrorizmus ellen viselt harc európai és Európai Unió szellemisége más utat választott. Az emberi jogok védelme Szeptember 11-e előtt sem volt ismeretlen az európai joggyakorlatban, az Emberi Jogok Európai Bírósága joghatósága elé számos *emberi jogi jogsértést* tartalmazó eset került. A *Tomasi* ügyben a francia hatóságok megsértették az *Emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezményt* 1987-ben, amikor Félix Tomasi terrorista bűncselekményekkel összefüggésben gyilkossággal és gyilkossági kísérlettel vádolták. Tomasi Strasbourghoz fordult felróva az őrizetbe vétele során történt bántalmazást és az ellene indított eljárás ésszerű kereteket meghaladó hosszúságát. A Bíróság elutasította Franciaország pergátló kifogásait, s megállapította az Egyezmény 3., 5. és 6. cikkének megsértését. 1991-ben Nagy-Britannia ellen indult eljárás az Ír Köztársasági Hadsereg három tagjának megölése miatt. Az ügyben Strasbourg nem volt meggyőződve arról, hogy a katonák feláldozása elkerülhetetlen és feltétlenül szükséges volt, mások jogellenes erőszaktól való védelme érdekében.⁶⁷

Az *EU terrorellenes stratégiája* az emberi jogok védelmén alapszik, amely cél a terrorellhárítás mellett párhuzamosan van jelen. A *Hágai Program* úttörőnek tekinthető ezen az úton, hiszen *10 prioritása* között elsőként szerepel az alapvető szabadságjogok védelme, míg a terrorizmus ellenében tett intézkedéseket csak ezt követően említi rangsorában. Az Európai Bizottság és az Európai Tanács 2004-es közös nyilatkozatával indult meg a *terrorizmus finanszírozása elleni hatékonyabb fellépés*, mellyel a pénzügyi intézmények nagyobb átláthatóságát, a tagországok hatóságainak információcseréjét sürgették, s a gyanús banki átutalások visszakövetésénél is az arányosság elvét hangsúlyozták.⁶⁸

2005 júliusában a londoni pokolgépes merényletek⁶⁹ hatására indult el az egyes tagállamok *döntéshozatali folyamata*, amely a terrorizmus kezelése és az emberi jogok védelme közötti egyensúlyt alapjaiban rengette meg. Tony Blair kormányának 12 pontos terrorellhárítási programja, illetve a térfelügyelő kamerák elhelyezésére vonatkozó francia törvény, közterek és közlekedési eszközökön túl, üzletekben és templomokban is lehetővé tette alkalmazásukat.⁷⁰

A 2005. szeptemberi tanácsi határozat a rendőri és igazságügyi szervek közötti információcserét sürgette, s a tagállamok számára előírta, hogy kettő, vagy annál több tagállamot érintő bűncselekmény esetén kötelesek bevonni az EUROPOL-t a nyomozásba. A 2005. novemberi tanácsi nyilatkozat⁷¹ a *tagállamok bűnügyi adatbázisainak interoperabilitásáról a személyes adatok védelmére* több kritériumot biztosít. Az arányosság megköveteli, hogy csak az eléggé súlyos bűncselekmények esetén vegyék igénybe az adatbázisokat a belbiztonsági szervek. A DNS vizsgálatok során csak az „egyezik/nem egyezik” outputot eredményező vizsgálatok elfogadottak, személyes ismertetőjegyekre nem lehet következtetést levonni.⁷²

A Tanács a *2007-2013-as időszakra* a „Biztonság és a szabadságok védelmének általános programját”⁷³ határozta meg a terrorizmus megelőzése, illetve következményeinek orvoslása érdekében.

Az Európai Unió legfőbb törekvése, hogy megteremtse és fenntartsa a terrorellhárítás és az emberi jogi védelem egyensúlyát. Semlegesíteni igyekszik a terrorcselekmények tragédiájára reagáló, alapvető jogokat korlátozó tagállami intézkedéseket, a terrorakciókat követő kiélezett hangulat azonban nem kedvez a személyes adatokkal történő visszaéléseknek. Az uniós államok bel- és igazságügyi együttműködése során –

⁶⁵ *Patriot Act*, In: http://hu.wikipedia.org/wiki/Patriot_Act - 2014.05.22.

⁶⁶ Hetesy, 47-48. o.

⁶⁷ Fábrián, id. mű

⁶⁸ *The Hague Programme: 10 priorities for the next five years*, In: Europa, Summeries of EU legislation - http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/116002_en.htm

⁶⁹ *London blasts: At a glance*, In: BBC News - http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4659331.stm - 2014.02.05. 15:55

⁷⁰ Kardosné Kaponyi Erzsébet: *A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok tiszteletben tartásának kettős követelménye*, Acta Humana 2006. 17./3-4. 56. o.

⁷¹ *Specific Programme: Prevention, preparedness and consequence management of terrorism (2007-2013)*, In: Europa, Summeries of EU legislation, Justice, freedom and security, Fight against terrorism - http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/133262_en.htm - 2014.02.13

⁷² Fábrián, id. mű

⁷³ *Specific Programme*, id. mű

a második generációjú Schengen Information System (SIS II.), a Visa Information System (VIS) és az EURODAC (menekültek ujjlenyomat-adatbázisa) – információs rendszerek növekvő szerepe biztató a fejlődés felé vezető úton.⁷⁴

2. 3. Az Amerikai Egyesült Államok stratégiája

Ronald Raegen volt az első amerikai elnök, aki a terrorizmus elleni harcot a külpolitikája sarokkövévé tette.⁷⁵ Az amerikaiak új terrorellenes stratégiájának lényege az al-Kaida, illetve társszervezeteitől érkező közvetlen fenyegetések elfojtása, nyomban, azok felmerülésekor. 2011 óta a centrumszervezetet sikerült meggyengíteni, azonban szimpatizáns szerveződései növekedésnek indultak, toborzási erejük, sikerük érezhető, s tagságuk megugrásával földrajzilag és etnikailag is összetett, súlyos fenyegetést jelentenek.⁷⁶

Az amerikai stratégia ellenségorientált olyan értelemben, hogy a terroristák aktivitása és adaptációs képessége szerint alakították ki. A támadás koncentráltága alapján megkülönböztethetjük az erőszakot pártoló, szélsőséges propaganda leleplezésére irányuló terrorellhárítási akciót, és a fiatalok, vagyis a legkönnyebben radikalizálható, beszervezhető csoport számára vonzó alternatívák megjelenítését. A terrorizmus elleni fellépés bármely irányához elengedhetetlen azonban a nemzetközi kooperáció realizálása.⁷⁷

A terrorellenes amerikai stratégia felépítését tekintve a következő összetevőkből áll. Küzdelem az al-Kaida és körei ellen. Erőforrások összpontosítása a legközvetlenebb fenyegetést jelentő al-Kaida csoportokra, területekre. Helyi tényezők meghatározása, amelyek lehetővé teszik az al-Kaida számára a toborzást és különböző csoportok radikalizálását. Fellépés az USA területén működő al-Kaida támogatók ellen. Az al-Kaida által szított radikalizálódási törekvések kezelése az USA területén. Jelentős, hogy az emberi jogok, a jogállamiság igénye, a demokratikus értékek követése a terrorellhárítás során Amerika előtt is ott lebeg. Az együttműködés, partnerség kialakítása nemzetközi szervezetekkel, más országokkal, valamint olyan, főként sebezhető államokkal, amelyek könnyen gócpontjaivá válhatnak egy-egy terrorista akciónak, szintén elsőrendű az USA stratégiájában.⁷⁸

2. 3. 1. Emberi jogok, „célzott ölések”, drónok

A joguralom és a terrorellhárítás globális céljainak megvalósulása érdekében fontos a terrorellhárítás és a felkelések megfékezése terén végzett amerikai műveletek emberi jogi szempontú vizsgálata. Az USA a felkelő és terrorista csoportokat egyre inkább drónok bevetésével próbálja megfékezni. A robotrepülőket kivételes előnyökkel rendelkeznek, hiszen nem veszélyeztetik az amerikai hadsereg személyi állományát, s fellépésük által az amerikai katonák sem ejtenek külföldön „mély ökoterror lábnyomot”. Lövedékeik különleges technológiájuknak köszönhetően képesek egyének, autók, illetve rendszerszerű egységek, épületkomplexumok szobáinak célba vételére is. Legkonzekvensebb képességük azonban, hogy hírszerző, felderítő berendezéseik által el tudják dönteni, mikor kell erőszakot alkalmazni. Ezen tulajdonságok páratlanra teszik hatékonyságukat a célpontok elleni erőszak alkalmazására, illetve a felkelők körén kívül eső sérülések minimalizálására. A különleges körülményekkel megválasztott erőszak-alkalmazási gyakorlattal teremt magának lehetőséget az USA arra, hogy alacsonyabb költséggel és kockázati tőkével szerelje le a felkeléseket.⁷⁹

A kritika azonban azt állítja, hogy a drónok nem elég hatékonyak, vagy alkalmazásuk éppenséggel

⁷⁴ SIENA, Prüm, SIS II, VIS, Eurodac, In: Academy of European Law, Law enforcement and information exchange in the EU today, Police cooperation - https://www.era.int/cgi-bin/cms?_SID=19ad950d280847958dd8f309d795c4136939df8600198011978010&_sprache=en&_bereich=artikel&_aktion=detail&idartikel=122127 – 2014.05.23.

⁷⁵ Rémi Brulin: *From Reagan to Obama: Secrecy and Covert Operations in the Fight against “Terrorism”*, In: Jaddaliyya - http://www.jaddaliyya.com/pages/index/14274/from-reagan-to-obama_secrecy-and-covert-operations - 2014.02.28 13:12

⁷⁶ Shari Villarosa: *The new U.S. Counterterrorism Policy and the Rule of Law*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 36. o.

⁷⁷ Shari, id. mű 36. o.

⁷⁸ Németh, id. mű 7. o.

⁷⁹ James Igoe Walsh: *Lawfare: The Effectiveness of Drone Strikes in Counterinsurgency and Counterterrorism Campaigns*, In: Council on Foreign Relations - <http://www.cfr.org/united-states/lawfare-effectiveness-drone-strikes-counterinsurgency-counterterrorism-campaigns/p31701> - 2014.03.12.

visszafelé sül el. Nem használnak az olyan mértékű felkelést kezdeményező szervezeteknél, amelyek elég állhatatosak ahhoz, hogy túléljék vezetőik, illetve állományuk irányító rétegének halálát. Sokan megfigyelték, hogy ilyen szervezetek akcióinak drónokkal történő elfojtása, valamint a szerveződés lerombolása után, mégis megmarad azon képessége, hogy akár kisszámú civil áldozatok árán is rávegyen egyéneket céljai támogatására és a csatlakozásra. A kevésbé gyakori kritikai elem, hogy miként befolyásolja a drón által végzett leszerelés a felkelő szervezeteken belüli kapcsolatokat. Mialatt a drón irányítói meg tudják különböztetni a civileket a hadviselőktől, azt nehezebb megmondani, hogy egy hadviselő vagy hadviselők egy csoportja képezi-e a magját a felkelést szító szervezetnek. Ez valós problémát reprezentál ott, ahol több ilyen szervezet is működik és az USA nem kívánja célpontjává tenni mindet. E körülmény oda is vezethet, hogy együttműködésre sarkallja e csoportokat, illetve hogy energiáikat Amerika céljainak aláadására fordítsák.

Fontos kritika továbbá, hogy sokszor a lakosság lakta helyeket lehet csak bombázni, mert a terroristák beviszik bunkereiket a privát területekre, mely által súlyos emberáldozatszám árán lehetséges bármely elhárító akció.⁸⁰

Mégis valamiért megkülönböztetett az a figyelem, amely a robotrepülőgépek által végrehajtott légitámadásokat övezi, mely sokszor a büntetés és az elrettentés eszköze is lehet. A pilóta nélküli támadások emellett különböznek más erőszak-technológiáktól. Kétségtelen, hogy vannak előnyeik, de a kritikai hangoknak megfelelően az *Amnesty International* sem hagyhatta szó nélkül emberi jogi megfontolásait. Sajtóközleményében kifejtette, hogy az amerikai kormány által elrendelt, halált okozó erő alkalmazásának összhangban kell lennie a nemzetközi joggal. Az USA ugyanis kézikönyvet készít a „*targeted killings*” végrehajtása érdekében, felölelve a pilóta nélküli repülőgépek által végrehajtott légitámadásokat. Barack Obama kormánya szintén iránymutatásokat dolgoz ki terrorizmusellenes politikáját illetően. *Susan Lee*, az *Amnesty International* amerikai kontinensért felelős programigazgatója úgy nyilatkozott:

„már létezik egy szabálykönyv ezen ügyekkel kapcsolatban, nemzetközi jognak hívják. Az Egyesült Államok kormányának bármely szakpolitikáját az úgynevezett 'célzott gyilkosságokkal' kapcsolatban nem csak teljes mértékben nyilvánosságra kell hozni, hanem a nemzetközi jognak is meg kell felelnie”.

Mindezidáig az Obama kormányzat magas beosztású vezetői által nyilvánosságra hozott indoklások azonban csupán azt mutatják, hogy az USA kormánypolitikája engedélyezi az igazságszolgáltatáson kívüli „kivégzések” végrehajtását, amely a nemzetközi jog sérelmét jelenti. Ezzel kapcsolatban *Susan Lee* szerint:

„Az összes politikai iránymutatásnak vissza kell utasítania az USA kormányának a 'globális háború' doktrínájára vonatkozó korábbi hagyatkozását. A formula ugyanis az egész világot az USA és a fegyveres csoportok közötti csatateréként kezeli, amely alapján a szándékos halált okozó erőt nyilvánvalóan az emberi jogi normák figyelmen kívül hagyásával alkalmazhatják csupán.”

A kidolgozás alatt álló kézikönyvről elterjedt, hogy állítólag nem vonatkoztatják a CIA pakisztáni hadműveleteire, ahol a jelentések szerint több mint 300 légitámadás során civilek és feltételezhetően harcosok is életüket veszítették. –

*„E jelentések még jobban rávilágítanak a CIA pakisztáni és a világ egyéb részein zajló műveleteit körülvevő titkolózásra és a független ellenőrzés hiányára. Obama elnök második elnöki ciklusának megkezdésével eljött az idő, hogy nyilvánosságra hozzák az összes releváns jogi és tárgyi információt az USA 'célzott gyilkosságokat' és légitámadásokat illető politikájával és gyakorlatával kapcsolatban. Egyértelmű bizonyítékát kell adniuk, hogy az amerikai terrorellenes hadműveletek során nem engedik a jogállamiság elveinek figyelmen kívül hagyását”.*⁸¹ –

Párhuzamosság mutatkozik ugyanis az Obama-adminisztráció „célzott ölésre”, illetve a szír lázadók megsegítésére adott utasítása között. S az is figyelemre méltó adat, hogy a Bush-kormány ideje alatt véghezvitt műveletek nyolcszorosát hajtották végre Obama alatt, célzott ölésre felhatalmazó döntésekkel.⁸²

2. 3. 2. A „Counterinsurgency (COIN)” felkelések elleni erők stratégiái

A pusztító lázadások megtörésére alkalmas, az amerikai kormány számára legjobb stratégia, megközelítés kialakítására részletes vizsgálat és analízis szükséges. A felkelések megakadályozása, illetve a szövetségesek erőinek támogatása az amerikai műveletek elsődleges fókuszába kerültek Irakban és Afganisztánban,

⁸⁰ Walsh, id. mű

⁸¹ Amnesty International Sajtóközlemény: USA: Hozzák nyilvánosságra a drónokkal és az úgynevezett 'célzott gyilkosságokkal' kapcsolatos állítólagos irányelveket - http://amnesty.hu/amnesty-international/emberi-jogaink/sk_usa_drone_manual_20130124 - 2014.03.13.

⁸² Brulin, id. mű

bevonásuk módja még forrongó viták középpontjai.⁸³

A történelmi esetek mindig két lehetséges út egyikén haladtak. A *vasököl útján*, vagyis eliminálni a lázadó fenyegetést, illetve a *motiváció-központú megközelítés útján*, amely egyenlő arányban szentel figyelmet a felkelést kiváltó és fenntartó indokoknak.

Mindkét út sikerhez vezethet, történelmileg a *Counterinsurgency (COIN)* forces (felkelések elleni erők) a vasököl politikáját követve 32 %-ban, a motiváció-központú COIN megmozdulások viszont 73 %-ban voltak eredményesek. Mindemellett a vasököl politikája majdnem minden alkalommal atrocitásokat vagy más – a modern amerikai etikai standardok szerint – „felszín alatti” COIN erőkre jellemző viselkedésnormát vont maga után.⁸⁴

A *modern amerikai etikai standardokat* említve látnunk kell, hogy mely *hitelesség* az, amely új típusként jelent meg napjainkban, s amelyet Amerikán is egyre inkább követelnek. Amikor ugyanis Amerika nem úgy mozdul, ahogy páran szeretnék, vagyis nem lép fel militárisan, azt mondják: „*mintha csak München lenne itt újra*”, azaz megbékélés, mely még súlyosabb erőszakot és kiterjedtebb háborút hív életre. Amikor Amerika katonailag fellép, az ellenzők azt mondják: „*akárcsak Vietnám*” – vagyis beleugrik egy olyan háborúba, amelyhez semmi köze és ahol győzelemre sincs esélye.⁸⁵

A Szeptember 11-ei terrortámadások óta a „*terrorizmus ellen viselt háborús*” szemléletmód háttérbe szorult, s egyre gyakrabban mutat szoros hasonlóságot a hidegháborús politika legproblematicusabb időszakával. Mindez teljes mértékben rombolja a kormányzást és *morális kockázatot* jelent az amúgy is törékeny amerikai mindennapok számára. A közvélemény nem igazán tud arról, hogy mi történik a világban, és képtelen intelligens módon szavazni és lobbizni. Túl sok a titok. Washington és a neoliberais demokrácia mostanra maga is kiismerhetetlenné, s ezáltal törékenyvé vált.⁸⁶

A *hitelesség* régi, *George Washington-féle definíciója* azt tartotta, hogy a számba vehető eszközök közül az erő demonstrálása a legfontosabb és egyszersmind szükségszerű. A mai amerikai emberek hitelesség-fogalma ezzel szemben azt kifejezi ki, hogy nekik, maguknak kell egyre erősebbé válniuk, amit láttatni kell a világgal, a befolyásolható fiatalokkal, hogy észrevegyék és maguktól értsék meg, hogy a kettő nem ugyanaz, s amely életre hívja a maga következményeit.⁸⁷

2. 2. 3. Amerika terrorelhárítás terén elért eredményei

Amerika elismerésre méltó eredményeket ért el az al-Kaida ellen, azonban a moralitás említett problematikája, illetve az emberi jogok terén még erősödni kell.

2011. május 2-án az amerikaiak azt ünnepelték, hogy a sors végre igazságot mért Osama Bin Ladenre, Szeptember 11-e vezérelméjére, s az al-Kaida nemzetközi megtestesítőjére. Azon az éjszakán a nemzethez szólva Obama elnök dicsőítette az amerikai különleges erőket, akik megölték a terrorista vezetőt Pakisztánban, és Bin Laden halálát kivételes eredményként könyvelte el az USA al-Kaida ellenes törekvései során. Ugyanakkor óvatosságra intett, mely szerint e győzelem nem a terrorelhárítás végét jelenti: „*Ébernek kell maradnunk hazánkban és határainkon túl is!*”⁸⁸

Az elnöknek igaza volt. Habár az al-Kaida összeomlott és sokkal kevésbé maradt centralizált az utóbbi években, szalafista ideológiája és a dzsihádisták közötti rezonancia folytatódott a világ több pontján. Az iszlám militisták egyesültek az iszlám Maghreb al-Kaida erőivel annak érdekében, hogy elfoglalják Észak-Malit, létrehozzák a – bár rövid-életű – Azawad államot, valamint kivessék a kemény *sharia jogot*. Ezzel azonban az al-Kaida-orientált dzsihádistista csoport, Boko Haram és Ansaru által alkalmazott erőszak is növekedett Nigériában, illetve az *al-Nusra Front* lázadó csoport is felsorakozott az al-Kaida mögött

⁸³ Christopher Paul, Colin P. Clarke, Beth Grill, Molly Dunigan: „*Paths to Victory: Detailed Insurgency Case Studies*”, In: Rand Corporation, 2013 - http://www.jadaliyya.com/pages/index/14274/from-reagan-to-obama_secret-and-covert-operations - 2014.05.16.

⁸⁴ Paul, Clarke, Grill, Dunigan, id. mű

⁸⁵ Peggy Noonan: *A New Kind of 'Credibility' Gap*, In: Wall Street Journal, 2013. -

<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424127887323808204579085560400501346> - 2014.05.12. 12:23

⁸⁶ Hans M. Kristensen, Robert S. Norris: *Global Nuclear Weapons inventories, 1945-2013*, In: Bulletin of Atomic Scientists, 2013. - <http://thebulletin.org/2013/september/global-nuclear-weapons-inventories-1945-2013> - 2014.05.21.

⁸⁷ Noonan, id. mű

⁸⁸ Stewart M. Patrick, Alexandra Kerr: *Why America Gets a B+ in Counterterrorism*, In: The Atlantic, 2013. - <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/05/why-america-gets-a-b-in-counterterrorism/275504/> - 2014.05.23.

Szíriában. Még Amerikában, az ön-radikalizálódó *Tsarnaev testvéreket*⁸⁹ is inspirálták a dzishádista internetes oldalak a 2013. áprilisi *Boston Maratoni robbantásokhoz* vezető úton.

Az USA Külügyi Kapcsolatok Tanácsa szerkesztésében kiadásra került a *Global Governance Report Card* (Kormány Globális Jelentése), amely a terrorrelhárítás terén végzett első erőfeszítésektől a multilaterális együttműködésig terjedő főbb globális kihívásokat öleli fel. A nemzetközi közösség és az USA műveleteit magas érdemjeggyel: *B*, illetve *B+-ra értékelte*. Elismerve az al-Kaida vezetőkkel való leszámolást, a radikalizálódás elleni fellépést, a vonzalom megtörését, és annak biztosítását, hogy a terroristák soha ne juthassanak a pusztítás, lerombolás fegyvereihez, vagy épületeikre szolgáló más anyagokhoz. A két legfontosabb vívmány a jelentés szerkesztésében a hatékony nemzetközi együttműködés a terroristák által létrehozott alapokból származó finanszírozási források elapasztására, illetve a pénzügyi támogatás üldözése védelmező jogi keretek megteremtésével.⁹⁰

Az Amerikai Egyesült Államok világszerte a terrorrelhárítás vezérérejét képviseli. Osama Bin Laden eltávolítása mellett az USA – afganisztáni hadműveletein keresztül – ellehetlenítette a menekvést az al-Kaida számára, illetve 2008 óta legalább 30 al-Kaida által generált támadási kísérletet akadályozott meg amerikai földeken. Mindezzel jelentősen hozzájárult a szervezet hálózatának meggyengítéséhez. Szaúd-Arábiában megalapította a befolyásos *Global Counterterrorism Forum-ot (GCTF)* (Globális Terrorrelhárítási Fórum), amellyel a multilaterális koordinációt növelte a terrorrelhárítás stratégiai terén, és a világ hasadóanyag-készletének biztosítása érdekében Oroszországgal és más nemzetekkel együttműködve mérsékelte a nukleáris terrorizmus fenyegetéseit.

Az elért B vagy a B+ minősítés dicséretes, azonban további fejlődést indukál. Az USA-nak további együttműködési lehetőségeket kell keresnie a terrorrelhárítás rendszerében mutatkozó hiányosságok orvoslása végett, nemzetközi és hazai keretek között egyaránt.⁹¹

A 2011 júniusában kiadott *amerikai terrorellenes stratégia* az Obama-adminisztráció alatt megkezdett politikai irányvonalakat jeleníti meg, szakítva a már említett „terrorizmus elleni háború” szerepvállalással, az *American core values*-t (az amerikai alapértékeket) teszi prioritásai trágává, úgy, mint az emberi és polgári szabadságjogok, illetve a magánélethez való jog érvényesítését. A *Rule of Law* megteremtésére akkor van esély, ha amellet, hogy a terroristákat igazságszolgáltatás elé állítják, kialakítják és fenntartják a terrorellenes jogi környezetet is. Az amerikai és nemzetközi elvek – mintegy áttörésként – összhangba kerülnek azáltal, hogy az amerikaiak a terror elleni fellépést az ENSZ stratégián keresztül látják megvalósíthatónak.⁹²

2. 3. Az ENSZ és a terrorizmus

Az EU és az USA egyetért abban, hogy a terrorizmus ellen tett erőfeszítéseknek a joguralom, a közös értékek és a nemzetközi jog által ránk rótt követelményeknek meg kell felelniük, különös tekintettel a *nemzetközi emberi jog, a menedéjog és a humanitárius jog* értékeire. az ezen irányvonalak szerint viselt küzdelem a terror elfojtására, egyszerűsített megerősít és biztosabbá tesz.⁹³

A nemzetközi terrorrelhárítás alappillére az *Egyesült Nemzetek Szervezete 2006-os Globális Terrorizmus Ellenés Stratégiája*.⁹⁴ Az emberi jogok tiszteletben tartása alapvető zsinórmérték, melynek folyományaként a hagyományos háborútól és különleges eszközök alkalmazásától való távolodás, szakítás jelenik meg, Pakisztánt, Indonéziát, Amerikát tekintve egyaránt.⁹⁵

Az ENSZ intézményi kereteit a *Terrorizmusellenes Bizottság Végrehajtó Igazgatóság* tevékenysége és végrehajtása Európában, az ENSZ *Terrorizmusellenes Végrehajtó Csoport (CTITF)* szervezete, a már említett Stratégia, valamint a terrorizmus és demokrácia kérdéskörében az ENSZ emberi jogi főbiztos által

⁸⁹ *Dzhokhar and Tamerlan Tsarnaev*, In: http://en.wikipedia.org/wiki/Dzhokhar_and_Tamerlan_Tsarnaev - 2014.05.24.

⁹⁰ Stewart M. Patrick, Alexandra Kerr: *Beyond Bin Laden: Grading Global Counterterrorism Cooperation*, In: The Internationalist, Council on Foreign Relations, 2013. - <http://blogs.cfr.org/patrick/2013/05/01/beyond-bin-laden-grading-global-counterterrorism-cooperation/> - 2014.05.12.

⁹¹ Patrick, Kerr, id. mű

⁹² Hetesy, 55. o.

⁹³ Hetesy, id. mű 19. o.

⁹⁴ Sue Takasu: *Technical Assistance to develop CT related capacities: needs and priorities*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011. szeptember 29-30., Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 37-46. o.

⁹⁵ Hetesy, id. mű 56. o.

vezetett szimpóziumok rajzolják ki, úgy, mint a terrorista bűncselekményekkel vádolt személyek felelősségre vonását a tisztességes eljárás alapelve szerint.⁹⁶

A *Stratégia* abból indul ki, hogy a terrorizmust nemzetközi kontextusban kell vizsgálni, mint amely súlyosan veszélyezteti a nemzetközi békét és biztonságot. Az akcióterv újdonsága, hogy az ENSZ Közgyűlés – a megelőzés, illetve a megfékezés során alkalmazott – valamennyi műveletének meg kell felelnie a nemzetközi jogon alapuló kötelezettség- rendszernek, így az emberi jogi, menedékjogi, valamint nemzetközi humanitárius jogi *ius cogens*-nek.

A *nemzetközi büntetőpolitika* terén négy fő célkitűzés figyelhető meg. Elsődleges az okok feltárása; a globális küzdelem hatékonyabbá tétele, a megelőzés erősítése; az ENSZ saját rendszerének megerősítése; s nem utolsósorban a fellépés jogállami, emberi jogilag is helytálló megszervezése.⁹⁷

2. 3. 1. Motiváció és eskalálódás

Az ENSZ alaptörekvése a különböző kultúrájú és történelmi hagyományokkal rendelkező népek békés együttélésének megteremtése. A szervezet felismerte, hogy a terrorizmus szerteágazó *ideológiáinak* hátterében leginkább a *kulturális meg nem értettség* áll. Mindehhez a tagállamok elfogadását, a toleranciát kell erősíteni a kultúrák, vallások, meggyőzések iránt, illetve a releváns oktatást a társadalom egészében. A feloldozó párbeszédet szabályozott programok keretében képzelel el az ENSZ.⁹⁸

A szélsőséges gondolatok eskalálódásának megfékezése terén a „*megértés és elfogadás*” politikáját igyekszik meghonosítani, hogy ezzel kulturális, vallási vagy egyéb alapon konfliktusmentes közeg alakulhasson ki. A megelőzés és kezelés szintjén, mediáció kialakításával, illetve bírósági fórumok felállításával képzelel el kivitelezési formáját.⁹⁹

2. 3. 2. A globális küzdelem hatékonyságának növelése

Az ENSZ valamennyi tagállamát kötelezi a terroristák mindennemű támogatásától való tartózkodásra, beleértve a terror-finanszírozást, az ideológiai közösségvállalást, illetve a kiképzőtáborok felállítását célzó területi segítségnyújtást.

A büntetőjog szigorítása, a *bűnügyi együttműködés* terén kiemelt jelentőségű az ENSZ

tagállamok belső büntető anyagi normáiban kriminalizált terrorcselekmény alakzatának és járulékos magatartásainak szabályozása. A „*kiadni vagy megbüntetni*” elv mentén az országok közötti kooperáció elengedhetetlen, figyelemmel a belső és a nemzetközi jog, kiemelten az emberi jogok, menedéj jog és a nemzetközi humanitárius jog követelményeire. Mindezzel nő a terrorizmushoz bármilyen formában hozzákapcsolható személyek felelősségre vonhatósági esélye, amely alól a menedéj jog se nyújthat többé „*asylumot*”.

Határozott *tiltó jogi normák* megalkotásával kell körülhatárolni a terrorcselekmény alakzatát. Az operatív együttműködés szintjén az ENSZ olyan mechanizmusok kiépítését hangsúlyozza, amelyek a terrorizmussal kapcsolatos információcserén túl, kiterjed az azzal kapcsolatos más kriminalitásokra is.¹⁰⁰

Az ENSZ *technikai segítségnyújtó rendszert* kíván meghonosítani a tagállamai felé, amely által tevékenységüket nem csak összehangolhatják, hanem aktívan részt is vállalhatnak az ENSZ programjaiban, elsősorban a kikötői, polgári, légi és tengeri közlekedés biztonsága terén.¹⁰¹

A jogállamiság jegyében nem szabad, hogy a terroristák üldözése során az elkövetőkhöz hasonló eszközöket alkalmazzon maga a szervezet, vagy annak tagállamai.

A *ius cogens* részét képező emberi és humanitárius joggal összhangban álló jogi környezet megteremtését címzi az országokhoz. Egy olyan *nemzeti alapon szerveződő büntető igazságszolgáltatási rendszer fenntartásának igényét* fogalmazza meg a szervezet, amelyben tiszteletben tartják a terrorcselekmény tényállásán belül értékelhető magatartás elkövetésével *gyanúsított személy alapvető emberi és szabadságjogait*. A *Stratégia* azonban továbbmegy, s e normarendszer nemzetközivé tételével erősíti meg

⁹⁶ Takasu, id. mű 37-46. o.

⁹⁷ Dr. Bartkó Róbert: *A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései* - <http://dfk.sze.hu/images/kiadvanyok/Bartko%20Robert%20-%20A%20terrorizmus%20elleni%20kuzdelem%20kriminálpolitikai%20kerdesei.pdf> - 2014.01.23.

⁹⁸ Bartkó, id. mű

⁹⁹ Bartkó, id. mű

¹⁰⁰ Bartkó, id. mű

¹⁰¹ Takasu, id. mű 38. o.

egyszersmind az ENSZ szerepét. Egy olyan nemzetközi jogi normarendszer kiépítését tűzi célul, amely megkerülhetetlenné teszi a jogállamiság és az emberi jogok védelmének követelményét.¹⁰²

A tagállami és az ENSZ szervei közötti információcsere és technikai és egyéb jellegű támogatások növelését hangsúlyozza a szerv, pl. a terrorizmus szempontjából leginkább veszélyeztetett célpontok feltérképezése, illetve védelmüket szolgáló technikai, operatív megoldások kidolgozása és közvetítése kapcsán. Az ENSZ 2005-ben felállította az anti-terrorista stratégia elemeinek beépítéséért felelős *Akciócsoportot (Counter-Terrorism Implementation Task Force – CTITF)*,¹⁰³ amely koordinálja a tagállamok politikáját, s megadja a szükséges támogatást számukra technikailag és politikailag. A *CTITF Working Groups* (munkacsoportok) felállításával 8 területre koncentráltan érezteti hatását: a *konfliktusok* megelőzése, feloldása; az *áldozatok* támogatása; az *internet* terrorista célú kiaknázásának megakadályozása; a tömegpusztító fegyverekkel (*Weapons of mass destruction, WMD*)¹⁰⁴ elkövetett terrortámadásokra való reagálás; a *terrorfinanszírozás* elleni harc; az *emberi jogok* (pl. a fair eljárás) védelme; és a terrorizmus *határmenti kérdései* terén. Az Akciócsoport összességében 30 olyan nemzetközi szervezet munkáját tömöríti, melyeknek alapvető törekvése a terrorizmus elleni hatékony nemzetközi fellépés kialakítása és fejlesztése.¹⁰⁵

2. 3. 3. Az USA „A” CT minősítése, a terrorizmus deliktum definíciója és az ENSZ szerepe

Az USA Külügyi Kapcsolatok Tanácsa által kiadott - a terrorelhárítás amerikai műveleti sikereit tartalmazó és minősítő - *Globális Kormányjelentés* egyszersmind az „A” minősítés irányvonalait is megvonja a jövőre nézve. Nagyszerű kezdete lenne mindennek, ha az ENSZ államok között nemzetközi konszenzus születne a terrorizmus definícióját illetően.¹⁰⁶

A *terrorizmus* a nemzetközi humanitárius jogban nem önálló *deliktumként* jelenik meg, sokkal inkább a civil lakossággal szemben alkalmazott módszeres erőszakos magatartások halmazaként. Tulajdonképpen az egyes nemzetközi szokásjogi alapú nemzetközi jogi bűncselekmények tényállási elemeként értékelt alakzat. A háborús vagy emberiesség elleni bűncselekmény kategóriájaként értékelt terrorizmus ezáltal nem azonos a tulajdonképpeni terrorcselekménnyel. Előremutató azonban az ENSZ stratégiájában kirajzolódó nemzetközi büntetőpolitika, amely a nemzetközi terrorizmus – a szűkebb értelemben vett nemzetközi bűncselekmények – a nemzetközi jogi bűncselekmények között kerülhet elhelyezésre.¹⁰⁷

E cél mellett, az USA Kormányjelentése¹⁰⁸ a következő konkrét lépéseket ajánlja:

Az emberi jogok fenntartása a terrorelhárítás során

A globális terrorelhárítás eddigi legsúlyosabb aspektusa a nemzetközi emberi jogok következetes figyelmen kívül hagyása, illetve a „fontosabb” oltárán való feláldozása. A terrorcselekménnyel gyanúsított személyekkel szemben számos esetben sérült a jogszerű eljárás követelménye, ennek keretében kínzás alkalmazására is sor került, mint kiemelt kihallgatási forma. Az állam által szankcionált célzott ölések – a drón támadásokat is beleértve – szintén megszorodtak, és más katonai akciókkal együtt aránytalan csapásokat mértek a civil szférára. Az USA-nak tárgyalásokat kell folytatnia a terroristák fogva tartása és az irántuk tanúsított bánásmód közös szabályainak megalkotása érdekében, az elszámoltatás külső-belső színterein egyaránt. A kiadatási eljárások felgyorsítása, és a lehetőség megteremtése a tárgyalások elkövetők hazájában való lefolytatására, elsődendő. Ahhoz azonban, hogy a célzott gyilkosságok miatt indított eljárások folyamata nemzetközi jogi normák szerint történjen, a tagországok emberi jogi elköteleződésének felélesztése is szükséges.¹⁰⁹

Az ENSZ terrorelhárítási koordinátori pozíciója

Az ENSZ Szeptember 11-e után hívta életre a *Terrorelhárítási Bizottságot* és a *Terror-elhárítási Végrehajtó Igazgatóságot*,¹¹⁰ amely technikai és pénzügyi asszisztenciát ajánl a terrorizmussal küzdő nemzeteknek. Ennek előmozdítására *Terrorelhárító koordinátori poszt* létrehozását is célul tűzte, amely

¹⁰² Bartkó, id. mű

¹⁰³ *Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF)*, In: United Nations - <http://www.un.org/en/terrorism/ctitf/office.shtml> - 2014.06.06.

¹⁰⁴ Wretchard: *A három feltételezés*, In: The Belmont Club - <http://cikkek.soti.ca/three-conjectures.html#bwmd> – 2014.06.06.

¹⁰⁵ Takasu, id. mű 39. o.

¹⁰⁶ Patrick, Kerr, id. mű

¹⁰⁷ Bartkó, id. mű

¹⁰⁸ Walsh, id. mű

¹⁰⁹ Walsh, id. mű

¹¹⁰ Takasu, id. mű 46. o.

stratégiai segítséget és koherenciát biztosítana.

A terrorizmus állami támogatóinak feltartóztatása, s az ingadozó kormányok elszámoltathatósága

A terrorizmus elfojtásának egyik legnagyobb akadálya a kormányok nem elégséges akarata – néha nyílt beleegyezése – Pakisztántól Eritreáig, Iránt, Észak-Koreát tekintve egyaránt. Az Egyesült Államok és partnereinek sokkal hatékonyabban kell alkalmaznia az érvényes nemzetközi jogi kereteket, hogy az állami támogató elemek elszámoltathatók maradjanak, illetve képességépítő programokkal nyomást gyakoroljanak a gyenge kormányokra, hogy szándékaikat kivitelezhessék.¹¹¹

Az államokon nyugvó bizonyítási tehernek – a nemzetközi egyezményeknek való megfelelés érdekében – idővel változnia kell. A nemzetközi normákkal el kell érni, hogy az államok kötelezve legyenek a többi állam felé annak biztosítására, hogy a tömegpusztító fegyverek korában azok használatát korlátok közé szorítják megfelelő rendelkezések meghozatalával.¹¹²

Bilaterális és multilaterális terrorelhárítási erőfeszítések koordinációja

Az ENSZ tagállamoknak dolgozniuk kell azon, hogy a terrorelhárítás bilaterális mechanizmusait integrálni tudják az érvényes multilaterális keretek közé, különösen hírszerzési, rendfenntartási és radikalizmust megtörő területen.¹¹³

Terrorelhárítás, mint a transznacionális bűnözés elleni harc része

A terrorista- és más bűnhálózatok összefonódása okán a nemzetközi és nemzeti terrorelhárító ügynökségeknek össze kell hangolniuk akcióikat a bűnözés ellenében tett műveleteikkel. Jó példa ennek kivitelezésére a Pénzügyi Akciócsoport evolúciója, hiszen az eredetileg pénzhamisítás ellen felállított szervezet jelenleg a terrorizmus finanszírozásának megakadályozására is szolgál.

Történelmileg a jelentős terrorista akciók – akárcsak a múlt évszázad anarchista megmozdulásai – önmaguktól abbamaradtak. A tömegirtás fegyvereinek korában azonban luxus lenne az al-Kaida kifulladására, kiegészésre várni.¹¹⁴

2. 3. 4. A nemzetbiztonság és a humán biztonság szemléletmódja

A nemzetközi együttműködésben jelentős szerepet tölt be a 29 országot és az EU-államokat tömörítő *Világméretű Terrorellenes Fórum*¹¹⁵ megalakulása. Rendeltetése a terrorellenes képességek fejlesztése és az újonnan megalakult demokráciák támogatása.¹¹⁶

Az emberi jogok ilyen mértékű, egyenrangú figyelembe vétele kapcsán a terrorizmus visszavetésére tett szerepvállalás két módszert, megközelítést honosított meg. Az első a *nemzetbiztonsági elkötelezettség*, amely azonban csak rövidtávú feloldást kínál. A militáns, antiliberalis szemléletmód az államérdekre hivatkozva korlátozza az emberi jogokat. A hosszú távra tekintő *humán biztonsági* liberális irány az emberi jogokra figyelemmel a nyílt tájékoztatást, az átláthatóságot, a nemzetközi jogi együttműködést és a makroszinten való globális jogérvényesítést vallja magáénak. A terrorelhárítás lehetséges ellenőrzési mechanizmusa így inkább internacionális térben, a privátszféra bevonásával képzelhető el.¹¹⁷

3. A terrorizmus formái

3. 1. A terrorcselekmény

¹¹¹ Patrick, Kerr, id. mű

¹¹² Ashton B. Carter, John Deutch, Philip Zelikow: *Catastrophic Terrorism: Tackling the New Danger*, In: Foreign Affairs, Council on Foreign Relations - <http://www.foreignaffairs.com/articles/54602/ashton-b-carter-john-deutch-and-philip-zelikow/catastrophic-terrorism-tackling-the-new-danger> - 2014.03.22.

¹¹³ Walsh, id. mű

¹¹⁴ Patrick, Kerr, id. mű

¹¹⁵ Daniel Benjamin: *Launch of the Global Counterterrorism Forum*, Office of the Coordinator for Counterterrorism; New York, NY Global Counterterrorism Forum, U.S Department of State, Diplomacy in Action - <http://www.state.gov/j/ct/gctf/> – 2014-05-25.

¹¹⁶ Villarosa, id. mű 36. o.

¹¹⁷ Szabó Máté: *Az alapvető jogok érvényesülése és a rendőrségi gyakorlat összevetése a gyülekezési jog példáján*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 16. o.

A terrorcselekmény még csak nemzeti szinten meghatározott, a Magyar Büntető törvénykönyv a következőképpen képezi le a tényállást:

Btk. 314. § (1) „Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja, a (4) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az a) pontban meghatározott célból jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé.

A terrorizmusnak azonban megannyi fajtája él a gyakorlatban, mely kör folyamatosan bővül új és újabb megjelenési formákkal.

4. 1. 1. Az „egyéni terror” és a „kiválasztottak” terrorizmusa

A 19. század vége felé bukkantak fel a magányos anarchisták, nihilisták által végrehajtott merényletek Oroszországban, Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban. Gyakran bosszú motiválta, hatalmat jelképező személyiségek ellen, így politikusok, pénzemberek, papok, rendőrök, katonák ellen szerveződtek, akiket a politikai elnyomásért felelősnek tartottak. Az akció által félelmet, zavart kívántak kelteni, illetve a gépezetet meggyengíteni. Napjainkban leggyakrabban etnikai vagy vallási alapú cselekményekről van szó, melyek központi eleme a felháborodás és a bosszú, mint pl. Timothy McVeigh robbantása Oklahoma Cityben, amely 167 áldozatot követelt. Ennek egy ágaként a kiválasztottak terrorizmusa olyan küldetéstudattal rendelkező fanatikus személyek, akik személyisége zavart, de a magányosan elkövetett tetteket nagy körültekintéssel, magas intelligenciával tervezik meg és hajtják végre, ilyen volt a lépfene vírussal fertőzött levelek küldése az USA-ba, 2001-ben.¹¹⁸

3. 1. 2. Illegális szervezetek terrorizmusa

A titkos, illegális szervezetek által kitervelt és végrehajtott terrorcselekményeket sokan *par excellence terrorizmusnak* tekintik, amely egyben szervezett terrorizmus is. Terrorcselekményük kiváltója a tehetetlenség érzése, hogy más eszközökkel nem tudják elérni jogos, vagy annak vélt követeléseiket. Kilitástalanságukban egyéb eszközt nem látnak a hatalom birtokosaival való „tárgyalásra”. A XX. században nemzeti, vallási, forradalmi-ideológiai terrorcsoportok sokasága alakult ki. Sokszor kérdéses azonban, hogy a magukat *felszabadító, forradalmi, szeparatista, gerilla* stb. mozgalomnak nevező tényezők azonosíthatóak-e a terrorizmussal.

Az ideológiai alapon szerveződő terrorizmus a 60-as, 70-es években vált meghatározóvá, melynek lényege politikai előnyök elérése a társadalom destabilizálásával és hatalomátvétel. Mindez a nemzetközi terrorizmus fogalmát is életre hívta, s új elkövetési módok jelentek meg, úgy, mint a levélbomba vagy a repülőgépek elpusztítása. A szélsőbaloldali német Vörös Hadsereg Frakció, az olasz Vörös Brigádok és a francia Action directe csoportok akár közel-keleti szervezetekkel (Fatah) is kapcsolatba kerülhettek. A dél-amerikai gerillamozgalmak, így a perui Fényes Ösvény is idesorolható terrorisztikus módszereit tekintve. A szélsőjobb oldali irányzatot sovinizmus, fajgyűlölet, fasizmus jellemzi, ilyen például az olasz Fekete Rend, s a Ku Klux Klán.

Az 1990-es évektől a szélsőbaloldali, többnyire marxista ideológiájú terrorszervezetek a kelet-európai rendszerváltozásokkal összefüggően kezdtek kiveszni a nemzetközi palettáról.¹¹⁹

¹¹⁸ dr. Kancsal Kitti: *Terrorizmus egykor és ma, avagy a büntetőjog eszközei a terrorizmus elleni harcban* - <http://ujbtk.hu/dr-kancsal-kitti-terrorizmus-egykor-es-ma-avagy-a-buntetojog-eszkozei-a-terrorizmus-elleni-harcban/> - 2014.05.12. 12:00

¹¹⁹ *Terrorizmus*, id. mű

3. 1. 3. „Jelen korunk terrorja”

A mai terrorizmus motivációját tekintve etnikai-vallási és szeparatista alapon szerveződik. Célja egy nemzeti kisebbség vagy népcsoport politikai és területi függetlenségének elérése. Legvesélyesebb megjelenési formája a diverzifikálódó iszlamista, dzsihadista terrorizmus, amely bizonyos muszlim vallási fundamentalizmushoz kötődik.¹²⁰

3. 1. 4. Öko-Bio-Zöldterrorizmus

A XX. században megjelent környezetvédelmi aktivisták egy része radikalizálódott és nem riadt vissza robbantásos merényletektől és gyújtogatásoktól sem. Célpontjuk általában valamely cég vagy annak vezető képviselője.¹²¹

3. 1. 5. Államterrorizmus

A nemzetközi jog nem ismeri az államterrorizmus fogalmát, de látnunk kell, hogy az állami vezetés vagy a titkosszolgálatok ugyanúgy alkalmazhatnak terrorisztikus módszereket. A terrorszervezet tulajdonképpen valamely állam tudtával, segítségével vagy megbízásából követ el merényleteket, amellyel – az állam által veszélyesnek tartott – személyek, csoportok fizikai megsemmisítésére, más államok destabilizálására törekszik.¹²² A hátrányosan megkülönböztetett egyéni vagy csoportos fellépést az emberi méltóság és az esélyegyenlőség érdekében, hatalmuk megnyirbálásaként élik meg, és belső ellenségként tekintenek rájuk. Sokszor eufemizálják ezen állami megnyilvánulásokat, s „nem konvencionális hadviselésként”, „terrorellenes harcként” emlegetik. Napjainkban az izraeli hadsereg által a palesztin területeken végrehajtott megtorlások, „célzott ölések” sorolhatók ide.¹²³

3. 2. A terrorfajták „Rubik kockája”

A terrorizmus irányainak változására tekintettel érdemes egy igencsak friss csoportosítást is megvizsgálni a terrorizmus fajtáit illetően. Hankiss Ágnes „A terrorizmus Rubik-kockája, avagy a fenyegetések komplex megközelítése” című 2013-ban tartott, nemzetközi tudományos-szakmai konferencián a terrorizmus következő típusait különböztette meg:

3. 2. 1. Dzsihadista vagy Muszlim típusú terrorizmus

Az al-Kaida ma már nem körülhatárolható egység, feldarabolódott, polarizálódott, a már említett *franchise rendszerhez* hasonlóan él, osztódik és terjed. Kisebb csoportok nevezik ki magukat képviselőinek, amelyek az al-Kaida helybizottságainak tartják magukat. Ezen ad hoc csoportok földrajzilag, etnikailag véletlenszerűen különbözőek, esetiek. A franchise kifejezés mégsem teljesen helytálló, hiszen a magukat az al-Kaidához tartozónak valló csoportoknak sokszor semmi kapcsolatuk sincsen a vezérkarral.¹²⁴ Éppen ezért a válságövezetek kezelésére kialakított európai uniós stratégia a helyi kormányoknak desztinációt tekintve helyben nyújtana támogatást. A *radikalizáció elfojtása* olyan képzett felmentő csapatok kiküldetésével realizálható, akik képesek oktatni, fejleszteni, s nem esnek nyomban maguk is áldozatává a terrornak. A válságdíj kérdésében eltér az EU-s országok álláspontja, egyesek szerint nem szabad válságdíjat fizetni, mert a terroristák fegyverre költenék, ami további támadások eredeztetője, mások úgy vélik, mindenkit meg kell menteni, akit lehet.¹²⁵

3. 2. 2. Szélsőjobb és szélsőbal extrémizmus

Az EUROPOL mérései szerint a *baloldali és anarchista extrémizmus* jelenti a legnagyobb veszélyt a jelen Kelet-Közép-Európájára. Az EU cselekvési tervének hangsúlyozott célkitűzése, hogy magas beosztású tisztviselők hálózatát alakítsa ki nemzeti szinten, akik politikailag rálátnak országuk, illetve Európa

¹²⁰ dr. Kancsal, id. mű

¹²¹ Uo.

¹²² Uo.

¹²³ Terrorizmus, id. mű

¹²⁴ Hankiss, id. mű 60. o.

¹²⁵ Hankiss, id. előadás

folyamataira. A rendvédelemnek követnie kell a terrorizmus átalakulását, képessé kell tennie magát arra, ami perspektívaváltást kíván, a hagyományos rendőri szemlélet már nem elegendő.¹²⁶ A szélsőbal terrorizmus mögött Moszkva (Vörös Brigád) állt, s mára eltűnőben van. A *szélsőjobb* vagy *radikális jobbos terrorizmus* megnyilvánulási típusai inkább védekező álláspontra helyezkednek, hiszen – a dzsihádistákkal ellentétben – nincs egy olyan közös eszmerendszerük, céljuk, amely mentén összekapcsolódhatnak. Noha voltak közös jegyeik, a csecsen terrorizmus és az al-Kaida sem kapcsolódott össze, hiszen az előbbi Szovjetunió ellenében, utóbbi az USA és Izrael ellenében szerveződött. Hasonlóképpen az európai szélsőjobb sem kooperált a bevándorló-ellenes hangokkal, lokalizált maradt az országban.¹²⁷

3. 2. 2. 1. Esettanulmány – Angol extrém szervezetek¹²⁸

Az 1990-es években az angol Munkáspárt politikai eszközként, közösség-szervező, illetve újjáépítő erőként használta a vallást, különös tekintettel a muzulmán hitre. Az angol lakosság – amelyet nem szólítottak meg – viszont fenyegetve érezte magát az öntudatukban megerősödött muszlim vallási csoportoktól. Új szélsőséges csoport alakult *Angol Védelmi Liga (EDL)* néven, amelynek útját néhány muszlimellenes sajtómegnyilvánulás alapozta meg. Az EDL futballdrukkerekből, szélsőjobb és fasiszta csoportokból szerveződött, s az Internet által nyert teret. Létrejöttéhez egyenes út vezetett azután, hogy 2009-ben a muszlimok megzavarták az Afganisztánból hazatért angol katonák felvonulását. Majd jöttek a muzulmánellenes megmozdulások, amelyeken szélsőbal irányultságú szervezetekkel csaptak össze. Szaporodtak a szimpatizánsok a Facebook-on, s Wales, Skócia és nyolc nyugat-európai államban a legkülönbébb társadalmi csoportok: fiatalok, nők, zsidók, LMBT tagok alkották soraikat. Breivik az oslói mészárlás előtt szintén kinyilvánította, hogy az EDL muzulmán-kommunista összeesküvés-elmélete inspirálta. A *Searchlight Educational Trust (SET)* aktivistái 15 éve kísérik figyelemmel az EDL-t, s vizsgálódásaik szerint a vallási alapon szervezett, új típusú náciizmusnak nevezhető csoportosulás Nyugat- és Észak-Európában is terjed, melynek képviselői *keresztes lovagokként* hirdetik magukat.¹²⁹

3. 2. 3. Szeparatista terrorizmus

2001. szeptember 11-e után a világ államai Washington hívó szavára egységként léptek fel a nemzetközi terrorizmus ellen, amely a Bush által újra életre hívott kereszties hadjárat fogalmát viseli. Mindezzel azonban a terroristák semlegesítése mellett, több állam legitimálni kívánja fellépését a területén elharapózó szeparatista törekvéseket valló kisebbségek ellen. Kína is csatlakozott a szövetséghez, mely odavezetett, hogy a kínai *Hszincsiang* (Kelet-Turkesztán) területén élő *ujgurokat* iszlámista terroristáknak bélyegezték. Ez nem alaptalanul történt, hiszen az ujjur szeparatisták önkéntesei 1979-től Afganisztánban a mudzsahedek oldalán harcoltak a Szovjetunió ellen. A moszkvai kivonulást követően, hazatérve radikálisabb iszlám tanokat kezdtek hirdetni, s az al-Kaidát is szövetségesükké tették. Osama Bin Laden 100 fő kiképzését vállalta el a *Kelet Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front* kérésére. Miután Peking a *Shanghaji Együttműködés* keretében elismertette nyugati határait a Kelet Turkesztáni Iszlám Mozgalom tálib kapcsolatokat kezdett építeni. Jelentős azonban, hogy Washington ezen utóbbi mozgalmat tekinti csupán terrorista szervezetnek, Peking viszont 22 csoportosulást tulajdonít annak.¹³⁰

4. A terrorizmus és kötődési pontjai

A terrorcselekmény és a terrorizmus fajtáinak ismertetése elengedhetetlen, hogy lássuk a deliktummal rokon kapcsolódási pontokat.

4. 1. Szervezett bűnözés – biológiai fegyverek – terrorizmus

¹²⁶ Hankiss, id. mű 61.o.

¹²⁷ Hankiss, id. előadás

¹²⁸ Matthew Collins: *Extrémista szervezetek – esettanulmányok*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 89.o.

¹²⁹ Collins, id. mű 89. o.

¹³⁰ Bartha Bálint: *9/11 és az ujjur szeparatizmus*, In: Policy - <http://www.policy.eu/kulpolitika/2011/09/17/911-es-az-ujgur-szeparatizmus/> - 2014.05.27. 10:22

Szervezett bűnözés és terrorizmus – profit és ideológia. Különös kapcsolat, első látásra két ellentétes típusú bűnözés tűnik fel előttünk, egymáshoz fűződő viszonyaik azonban sokkal mélyebb alpra tekintenek vissza. A két terrén meg találja egymást, szükségük van egymásra, a másik forrásaira és támogatására. Elég, ha csak a kokain, heroin terrorfinanszírozási piacaira gondolunk Észak-Amerikában és Európában.¹³¹ Akárcsak, ha vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris anyagokra tesz szert egy bűnszervezet, az legnagyobb valószínűséggel a terroristák kezére kerül, hiszen a legkönnyebben nekik tudja értékesíteni.¹³²

2010-ben az EU elfogadta a *vegyi, biológiai, sugárzási és nukleáris (CBRN)*¹³³ támadások elleni védekezés akciótervét,¹³⁴ a magánszektor szigorúbb ellenőrzése, a bejelentési kötelezettség, valamint a kettős felhasználású anyagok kereskedelmének ellenőrzése azonban folyamatos fejlesztést igényel. A hírszerzés hatékonyságát a megelőzés érdekében is növelni kell, különösen, ha tudjuk, hogy bizonyos biológiai fegyvereket milyen könnyű előállítani akár komolyabb laboratóriumi környezet nélkül is (pl. Anthrax).¹³⁵

Érdekes megfigyelni, amint nem csak a terrorizmus fedi fel új arcait időről-időre, hanem a szervezett bűnözés is. A kokain elsődleges útvonalává a Száhel-régió vált, a releváns piacot már nem Nyugat-Afrika képviseli. A dohányipar szintén az egyik legfelkapottabb terror-finanszírozási forrás az USA-ban, akárcsak a gyógyszeripar. Az EUROPOL folyamatos figyelemmel kíséri a terrorizmus és a szervezett bűnözés kapcsolatát, s előre próbálja kalkulálni a várhatóan kialakuló újabb megnyilvánulási trendjeiket. Ilyen figyelem mellett rögvést feltűnik, ha valaki fanatikus dzsihadistából váratlanul üzletemberré lesz, illetve fordítva, a szómáliai kalózok ideológiát magukévá téve lépnek fel.¹³⁶

Sokszor nem is gondolnánk, de a *non-profit szféra* legalább annyira veszélyeztetett a *befolyásszerzés* és a *terrorfinanszírozás* szempontjából. Előfordulhat, hogy valamely humanitárius tevékenység fedezékében szolgáltatnak támogatási alapot, anyagi forrást. Az NGO-k, vagy ernyőszervezetek azonban ismét felvetik a hírszerzés dilemmáját, az adatvédelem és az ellenőrzés, korlátozás elveinek arányos megtartását.¹³⁷

4. 2. A cyber világ és a terrorizmus

Az internet és a terrorizmus kapcsolatának összetevői már e tanulmány több pontján megjelentek, mintegy előrevetítve a ma már tagadhatatlan kapcsolatot, amely még gyorsabbá, könnyebbé és szinte követhetlenné teszi a „terror útjait”. Az cyber térben ugyanis nem nehéz terrorista csoportokkal kapcsolatba kerülni, viszonyaival szembetalálkozni. Anyagaik először csak felugranak a képernyőn, a befolyásolt alany először csak olvas, majd észre sem veszi, de lassanként azzá válik ő is egészen. A diverzifikáció része, hogy a lenyomozhatóság majdnem lehetetlen, például akkor, ha a feltűzött diák után csupán egy kis cédula marad azzal, hogy „*Szómáliába utaztam.*”¹³⁸

4. 2. 1. A cyber bűncselekmény

Az internetet hihetetlenül kiaknázza a terror maga. Az ideológia terjesztésére a modern világban leginkább alkalmas tér, a toborzás, a propaganda, a fenyegetés, a bombagyártás technológiailag vonzóvá tételének rendes közegévé, sőt legproduktívabb közegévé vált. Az *információs rendszerek elleni támadások* egyre gyakoribbá váltak, ahogy történt ez Észtország közigazgatási rendszere, bankrendszere és infrastruktúrája esetében. *Cyber bűncselekményről* szólva szenzitív és titkos információkat ért vírustámadásokra gondolhatunk, de a rendszerbe becsempészett programok, illegitim pénzügyi tranzakciók, jelszófeltörés, hamis website-ok bevezetése is jó példái a deliktumnak. Különösen az oroszok szervezett bűnözés kapott rá az elmúlt években az interneten elfedett pénzügyi tranzakciók lebonyolítására. Európa *cyber eszköztárát* tekintve le van maradva USA, Kína és Oroszország mögött, az orosz hírszerzés különösen

¹³¹ Hankiss, id. előadás

¹³² Hankiss, id. mű 61. o.

¹³³ *Chemical, biological, radiological and nuclear defense*, CBRN defense, In: http://en.wikipedia.org/wiki/CBRN_defense - 2014. 05.06.

¹³⁴ NATO: *Biztonság a partnerség révén* - www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-hun.pdf + &cd=2&hl=hu&ct=clnk&gl=hu - 2014.05.06. 16:22

¹³⁵ Hankiss, id. mű 62. o.

¹³⁶ Uo.

¹³⁷ Hankiss, id. előadás

¹³⁸ Hankiss, id. előadás

szenzitív felkészültségű. Az energetikai ágazatok és a gyógyszeripar azonban az EU-ban is egyre inkább cyber támadások fenyegetettjeivé válnak, így a *fúziós elv* jegyében az Unió felgyorsította a közös politika kereteinek megvonalát.¹³⁹

A terrorista fenyegetések, illetve a szélsőséges nézetek megsokszorozódásával az USA megalakította a *Terrorizmusellenes Kommunikációs Stratégiai Központot*. Rendelgetése az al-Kaida és partnerszervezetei által, arabul és urdu nyelven folytatott *cyber propaganda* elfojtása, s hátrányos következményeinek letörése. A bűncselekményeknek minősülő tevékenységeket „futtató” weboldalakkal szemben jogi eljárás lefolytatása viszont igen összetett eljárás. A földrajzilag kiterjedt megoszlás, a névtelenség megőrzésének garantálása mind-mind olyan elem, amely a Központ szerepvállalását nem könnyíti meg. A *digitális munkacsoport* folyamatos figyelemmel kíséri a gyakran látogatott arab fórumokat. Módszerük, hogy integrálódnak az adott vitába, video üzeneteket küldenek, bejegyzéseket hagynak az oldalakon, s pusztán a közzétett faktumokból vezetnek le, s mutatják ki a terroristák valótlán állításait. Igen hasznos mindez, ha a leginkább befolyásolható társadalmi rétegre gondolunk, a fiatalokra, akik információik legnagyobb részét az internetről szerzik be. Fontos a kontinuitás, a *célcsoport* és a *célközönség átfogó ismerete*, kulturális, történelmi szempontból egyaránt. Az USA azonban mindeközben hű marad a *szabad véleménynyilvánítás jogához*, így még a szélsőséges nézeteket közvetítő weboldalakat sem távolítja el egyszerűen, hanem a helyzethez adaptált módszerrel munkálkodik azok leleplezésében.¹⁴⁰

4. 2. 2. A cyber tér kontrollja

A terrorelhárításra súlyos terhet ró a webtér terrorista alapon történő átvilágítása. Sok az ellentmondás, töredékinformáció. A felfejtés mégis lehetséges, illetve a „piac” machinálása realizálható, többek között helyi csoportokba való beépüléssel.¹⁴¹

Az *Inspire* c. dzsihadista online magazin bárki számára elérhető esszéket közöl arról, hogy hogyan harcolj egyedül, vagy a magányosokat is támogató al-Kaida őstratégiájáról. Az *Inspire*, az Arab-félsziget al-Kaida szervezetének (AQAP) angol nyelvű webes folyóirata. Az internetes újság a toborzás megannyi fajtája közül az egyik leghatékonyabb. Számos nemzetközi és helyi extrémistát motivál az *Inspire* által közvetített radikális iszlám interpretáció. A magazin még a bombakészítési és egyéb támadások kivitelezésére alkalmas módszer közlésétől sem riad vissza. Az *Inspire* nem csak az AQAP emblemikus sajtója, hanem az összes al-Kaida csoport, franchise-ág és „leányszervezet” reprezentációjaként funkcionál.¹⁴²

Az ilyen és ehhez hasonló internetes újságok kínos gonddal ügyelnek a biztonságos, nyom nélkül űzött iparra, amint azt a magányos farkasokhoz szólt intelmekben is láttuk. Otthoni gépeket emiatt nem is alkalmaznak toborzásra, információ-terjesztésre és fogadásra, sőt az iszlám országokban internetcafé sincs.¹⁴³

A hírszerzés 2010-es sikeres akciója volt, amint beépülve a rendszerbe felröppentették a hírt, hogy az *Inspire* oldalai megsérültek. Ez pánikspirált indított be a hálózaton belül, amely üzent, hogy töröljék az adataikat, s ezzel felszámolták magukat. Dzsihadista fantomcsoportok, stresszhelyzetek és álmerényletek beharangozásával hasonlóan jó eredmények születtek a CT sikereként.¹⁴⁴

Visszafelé is elsülhet a dolog, ahogy a *CIA* és a szaúdi hírszerzés esetében történt. Fantomoldalt hoztak létre amerikai katonák ellen készülő merényletről, a kormánynak azonban elfelejtettek szólni, s az a híreknek megfelelően lépett fel.¹⁴⁵ A hollandok is hasonlóan jártak el, az ő akciójuk azonban sikeresebb volt, hiszen időben felfedték törekvéseiket a hazaiak előtt is. A beépülés azonban mindig rizikós, ahogy az *Adel Daoud* 2012-ben tervezett *chicagói merényletének* megghiúsítása során történt. Daoud autóra szerelt pokolgépet akart robbantani egy chicagói bár előtt, azonban az *FBI* már régóta figyelte, korábbi dzsihadista buzdításait követve az interneten. Az *FBI* fedett ügynökei – magukat iszlám szélsőségesnek kiadva – egy álbombát adtak át Daoudnak. A bomba hatástalanítva volt, így nem jelentett veszélyt a lakosságra. Az USA-ban az

¹³⁹ Hankiss, id. mű 62. o.

¹⁴⁰ Richard Lebaron: *Szélsőséges nézetek elleni harc az Interneten*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK szakmai, tudományos folyóirata 2012/12. 30. o.

¹⁴¹ Hankiss, id. előadás

¹⁴² *Inspire, the magazine*, In: - [http://en.wikipedia.org/wiki/Inspire_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Inspire_(magazine)) – 2014.05.28.

¹⁴³ Hankiss, id. előadás

¹⁴⁴ Hankiss, id. ea.

¹⁴⁵ Uo.

utóbbi időben egyre gyakrabban használnak fedett ügynököket a terrorista gyanús személyek lebuktatására. A sikeres akciók ellenére iszlám csoportok és jogvédő szervezetek aggodalmukat fejezték ki az eljárás miatt.¹⁴⁶

4. 2. 3. A női terrorizmus és annak médiabeli reprezentációja

A terrorista események közvetítésében elsőrendű szerepe van a médiának, a befogadóban sokszor kelthet akár együttérzést is. A média azonban nem tekinthető szisztematikus, tudományos analízisre alapított autentikus forrásnak, azt sem túlzás kimondani, hogy a médiának szüksége van a terrorizmusra.

Fontos megvizsgálni, hogyan lép fel a sajtó, ha a terror női oldalról érkezik. Női terrorizmusról beszélve azon kutatásokra gondolhatunk, amelyek nem és szociális elvárások megjelenése alapján térképezi fel a motivációs hatásokat, illetve a média hogyan közli le mindezt. Leginkább szemléletes, ha először a *férfi* – vagyis a tipikusnak tartott – *terrorizmust* tekintjük. A férfi terroristákról kevés *gender-típusú* kutatást, elemzést találunk a médiában. A nyugati publikációk könyörtelen gyilkosnak állítják be őket, aki számára vallásuk, területeik mindenek előtt való, a függetlenség, ugyanakkor a nők és gyermekek elnyomása lebeg előttük, mely során a nemi erőszak sem ritka. Terrorista öngyilkosokról beszélve is általában férfiakra gondolunk.

Hogyan ölhet mégis a nő? A férfi és a női terroristát nagyjából azonos célok, gyökerek motiválják, politikai, vallási, személyes bosszú, depresszió. Nőként előfordul még a becület visszaszerzése, az egzisztenciális bizonytalanság, az egyenlőség iránti vágy, s a házasságon belüli elnyomás. Női elkövetők cselekményének azonban nagy valószínűséggel nem csak egy üzenete van. Az akció kivitelezésében alapvetően inkább támogató szerepet töltenek be, mint vezető, hangadó képében kevésbé jelennek meg.

Miképpen tud egy nő erőszakos lenni azonban, miközben ártatlan marad? – Ez a dichotómia sokszor megjelenik a médiában, egyrészt a női gondoskodó modell áll előttünk, másrészt egy olyan nő, aki bántja gyermekét, rokonait. A férfias viselkedés ellenére hajlamosak vagyunk a családját sejteti motivációja kialakulása mögött, szemben egy férfi megítélésével, aki „szadista”, mert élvezi, ha ölhet.

Alapvető beállítódás, hogy férfiakkal hozzák párhuzamba a terrorizmust. Az elkövetők azonosítására ugyanazt a technikát alkalmazzák, akár férfiről, akár nőről van szó. A maskulinitás, hegemoniás, heroikus, de védelmi faktum is egyben. A muszlim poligámia presztízst, gazdagságot és tiszteletet jelent, de egyben el is lehetetleníti a normális életet, erőszakot és gazdasági egyenlőtlenségeket szül.¹⁴⁷

A kutatások alapján nem kapunk egyértelmű választ – mint ahogy talán nincs is –, hogy egy nő képes-e ugyanolyan erőszakot alkalmazni ugyanazon célért, mint egy férfi. A nőekkel szemben társadalmi előfeltételezés, hogy szereti a békét, védelemre szorul, és törvényszegéskor természetesen meginog. Biológiai is más hormonok uralják szervezetük működését. *2008 a női terroristák éve volt Irakban, 2010-ben az iraki zarándokok közvetlen közelségében történt robbantás óta azonban kevesebbet hallani női robbantásokról. Az emberek kezdenek hozzászokni az ilyen történésekhez.*¹⁴⁸

5. Az emberi jogaink és a bővülő terrorkör

A *terrorizmus* és az *extrémizmus* napjainkban nem csupán új formáikkal tűnnek fel, hanem *hibrid alakzataikkal* is teret hódítanak, már-már az *öko-anarchizmus* képét prejudikálva. A szervezett bűnözés és a terrorizmus alakulása folyamatos változásban tartja a bűncselekményről, a jogsértésről és a motivációról alkotott elméletünket. A gyakorlat – a nyomozás és megelőzés – szintén nem marad hatás nélkül. Az al-Kaida, mint olyan, nem minősül abszolút értelemben vett problémának. A nehézség inkább az a berögződés, amint túl hosszú ideje él bennünk: a szervezet jelen van, működik, és egyre bővül. A virtuális tér számára eszköz, cél és fegyver, hódítása érdekében. Technológiailag az internet tagadhatatlanul kiváló eszköz a toborzásra, tréningre és tervezésre.¹⁴⁹

¹⁴⁶ *Csapdába csalták az FBI-ügynökök*, In: Index -

http://index.hu/kulfold/2012/09/16/chicagoban_akart_robbantani_de_elfogtak/ - 2014.05.28. 12:23

¹⁴⁷ Tamási Erzsébet: *Nők, férfiak és a terrorizmus*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, A Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendészetudományi Karának (NKE RTK) szakmai, tudományos folyóirata 2012/12. 133-134. o.

¹⁴⁸ Tamási, id. mű

¹⁴⁹ Alexander Theus: *Support of national authorities in counterring terrorism: results and vision of the future of EUROPOL*, Terrorizmus és demokrácia a XXI. században c. nemzetközi tudományos és szakmai konferencia, 2011.09.29-30. In: Magyar Rendészet, NKE RTK folyóirata 2012/12. 73. o.

5. 1. Az al-Kaida reprezentációs térképe

A terrrorszervezeteknek új és újabb képviselői tűnnek fel, illetve csoportok, melyek átlélik a terror szintjét. Növekedésük statisztikailag alátámasztható. Az ENSZ *al-Kaida specifikus Szankcióbizottsága* már régóta rajzolja az iszlám terrorista csoport reprezentációs térképét szerte a világban. 2014 májusában a nigériai *Boko Haram* terrorcsoport is felkerült a kartográf anyagra, miután a megelőző hónapban több száz iskolás lányt rabolt el. Az al-Kaida „leányvállalatait” nyilvántartó térkép élén Pakisztán áll 12 al-Kaida csoportjával, melyet Afganisztán követ, a maga 5 szervezetével.¹⁵⁰

A nyilvántartás naprakész. Mit tehet a védekezés? Egy amerikai tanulmányban döbbenetes, amint a kérdés szakavatott művelői, európai példát hoznak a dilemmára:

„Európai kollégáink azt tartják, hogy amennyiben a biztonság és a privátszféra közötti egyensúly elérésére törekszünk, a szükségszerűség és az arányosság terminusai szerint szükséges gondolkodnunk. Nem válhatunk olyanná, Nem tehetjük sérthetetlené magunkat a terrorizmustól, különösen, ha arra törekszünk, hogy bizonyos magánszférát őrizzünk meg magunknak, amely megóv egy 'mindentudó államtól'.”

A kockázatok és veszélyek közül, kétségtelenül fontos tudatosítani, hogy a választók képesek eliminálni az állam, a kormány részéről történő, polgárok jogainak megsértését azzal, ha az aktuálisan jóváhagyott politikai vezetést felülírják az országos választások alkalmával. Mindent meg kell tenni, hogy csökkentsék a terrortámadások tömeges pusztítását, de a kockázatot nem lehet megszüntetni.¹⁵¹

5. 2. Totalitarizmus, megfigyelő állam – önkormányzás, szabadság

A *terrorelhárítás logikája a totalitarizmus* felé mozdult el. A nemzetbiztonság megvédhet bennünket egy-egy másik hatalom meglepetésszerű támadásától, a terrortámadások ügye azonban „radikálisan más”, a szó minden fellelhető értelmében. Így a nemzetbiztonsági szolgálat a terrorizmus veszélyeire elkülönülten, hatványozottabban fókuszál. Annál is inkább, mivel kevés az az egyén, aki terrortámadást szándékozik végrehajtani, ugyanakkor virtuálisan bárkinek megvan rá a lehetősége, eszköztára. Ha a terrortámadások esélyének kizárására törekszünk, tulajdonképpen bárkit felügyelet alá helyezhetnénk.¹⁵²

Az Amerikai Egyesült Államok rádióelektronikai hírszerző szervezete, a *National Security Agency (NSA, Nemzetbiztonsági Ügynökség)*¹⁵³ sokszor „betör” a magánszférába, hazai és külföldi keretek között egyaránt. Igazi kihívásként nehezedik rá küldetése, hiszen egy szabad társadalom – amelyben a privátszféra és a szabadság értéként jelenik meg – mindig is sebezhető lesz a terrorizmussal szemben. A fenyegetést nem lehet *költség-érték hányados* alapján kiiktatni. Az egyensúly megtartására törekedve az NSA néha bizony elbukik misszióját tekintve.

A terrorelhárítás finanszírozása mindig érdemes, mert a szabadság veszélyeztetve van mindahányszor a közpolitika a totális biztonságra törekszik a terrorizmussal szemben. A nemzetbiztonság állama, amely kémkedik saját polgárai után, nem találhat igazolást, még ha mindezzel csökkenti is a terrorizmus kockázatát. A biztonság ugyanis nem az egyedüli „jó” – a magánszféra az önkormányzás és szabadság feltételrendszerében él – és a terrorizmus nem az egyedüli „rossz”. A terrorizmus sokkal kevésbé veszélyes az életre és a tulajdonra, mint a nem megfelelő mértékben korlátozó állami szereplők.

¹⁵⁰ Nikhil Sonnad: *A Map of All the Countries That Now Have Al-Qaeda Affiliated Terrorist Groups*, In: Defense One - http://www.defenseone.com/threats/2014/05/map-all-countries-now-have-al-qaeda-affiliated-terrorist-groups/85270/?oref=defenseone_today_nl – 2014.03.01. 12:31

¹⁵¹ Conor Friedersdorf: *A Free Society Cannot Escape All Terrorism*, In: Defense One - http://www.defenseone.com/management/2014/01/free-society-cannot-escape-all-terrorism/76754/?oref=search_terrorism – 2014.03.02. 12:21

¹⁵² Conor Friedersdorf: *Counterterrorism and the Totalitarian Temptation, Why officials charged with eliminating the threat will always go too far*, In: The Atlantic - <http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/01/counterterrorism-and-the-totalitarian-temptation/282865/> - 2014.05.16 12:12

¹⁵³ Az Amerikai Védelmi Minisztérium alárendeltségében működő ügynökség tevékenységi köre igen kiterjedt: a külföldre irányuló rádiófelderítés tervezése, koordinálása, irányítása, az internetes forgalom ellenőrzése, az amerikai információbiztonság (INFOSEC) védelme, a kriptográfia (külföldi rejtjelfejtés és hazai rejtjelezés biztonságának védelme) mind idetartozik, de az emberi erőforrásokkal folytatott hírszerzés, a HUMINT nem. Koordinálja azonban a többi titkosszolgálat tevékenységét a Central Security Service (Központi Biztonsági Szolgálat, CSS) által. Az NSA igazgatója a United States Cyber Command (USCYBERCOM), az Egyesült Államok Kiberhadviselési Parancsnokságának a főnöke. - http://hu.wikipedia.org/wiki/National_Security_Agency - 2014. 05. 02.

Most, hogy a nemzetbiztonság a terrorizmusra koncentrált a figyelmét, több megszorítás szükséges, hogy a közeledés a totalitarizmus felé kizárható legyen.¹⁵⁴

5. 3. Nukleáris biztonság – Biztonsági zónák

Obama elnök szerint a nukleáris terrorizmus a leginkább veszélyeztető extrém fenyegetés a globális biztonság ellen, emiatt sorozatban a harmadik *Csúcstalálkozót* kezdeményezi a *Nukleáris Biztonságért*, ezúttal Hollandiában. A megkülönböztetett figyelem által talán motiváltabbak lesznek a vezetők is arra, hogy hasadó anyagok kiiktatására és biztosítására törekedjenek, melyekkel a nukleáris 9/11-et is véghezvitték.

Obama és támogatói prioritásainak köszönhetően az utóbbi öt évben ötödére csökkent a nukleáris fegyverekhez szükséges nyersanyaggal rendelkező államok száma, melyek a terroristák bombáit hajtóanyaggal látnák el. Ezen erőfeszítések nyomán alakította ki az ENSZ a *hosszú távon nukleáris fegyverektől mentes zónákat (NWFZ)*, melyek megtiltják a nukleáris fegyverek használatát, fejlesztését és kiaknázását. Az 1967-es *Tlatelolcoi Szerződés* jó példája annak, hogy az ott egyezséget kötött államokra biztatólag hatott, ahogy a szomszéd államaik is lemondtak e fegyverek alkalmazásáról Dél-Amerikában és a Karibi térségben.¹⁵⁵

Európában hat állam – Ausztria, Csehország, Magyarország, Románia, Szerbia és Ukrajna tett bizonyosságot a nukleáris fegyverektől mentes elkötelezettségéről az utóbbi öt évben. Fehéroroszország és Lengyelország az egyedüliek, amelyek megakadályozzák Kelet-Közép-Európát abban, hogy a második ilyen irányú zónává váljon. Afrikában Dél-Afrika az egyetlen, amely fenntartja készleteit, melyek több mint 20 nukleáris bomba gyártásához is elegendőek lennének. E zónák kialakítása csökkenti annak veszélyét, hogy a terroristák a zónát képező országok területét vegye célba, hiszen azok az államok vonzóbbak számukra, melyek közelebb esnek az anyagforráshoz.

A nukleáris elimináció fontosabb, mint valaha, ha csak az *Ukrajnában* zajló eseményekre gondolunk. Az első *Nukleáris Biztonsági Csúcstalálkozón* 2010-ben Washingtonban, Viktor Yanukovych, volt ukrán elnök kötelezte magát, hogy 15 bombának megfelelő hasadóanyagot szabadul meg Szevasztopol, Harkov és Kijev. A 2012-es *Seouli Csúcson* Yanukovich kinyilvánította, hogy Ukrajna megszabadult minden fegyverkészítésre alkalmas nyersanyagától.

A legfontosabb hozadéka a Csúcstalálkozóknak, hogy az államfőknek megvan az erejük arra, hogy megtagadják a terroristáktól azokat az eszközöket, amelyekkel legszörnyűbb vágyaikat élhetnék ki. A zónák kialakításával egyszer majd elérhetővé válik egy, a nukleáris terrortól mentes övezet világszerte.¹⁵⁶

5. 4. Amerika külpolitikájának mai arcai – 19. század, mint újraélt történelem és a hidegháború

Obama elnök 2013. május 23-án írta alá az USA terrorizmus elleni politikájáról szóló irányelvet, melyet nyilvánosan ismertetett a new york-i Nemzetvédelmi Egyetemen.¹⁵⁷ Az amerikai katonai akadémián tartott beszédében kezdeményezte egy mintegy 5 milliárd \$ értékű *alap* létrehozását a *terrorelhárítás ügyének megsegítésére*. A program finanszírozná az amerikai kapacitások erősítését a partnerállamokban, a Libanont és Irakot támadó extrémisták legyőzése érdekében. Obama felhívta a figyelmet, hogy a terrorfenyegetés egyre sokrétűbb lesz, s új al-Kaida szervezetek is megjelentek Malin, Nigériában, Szomáliában, Szíriában, Jemenben és máshol is. Stratégiaalkotásra és partneri kapcsolatok kialakítására hív fel az amerikai elnök, mely által felvehetik a versenyt e szóródó fenyegetési hullámmal. A Védelmi Minisztérium 2015-ös költségvetésében már fejezeti előirányzatként szerepel az alap létrehozása, valamint a Nemzetközi Biztonsági Felügyelet megalapításához szükséges 8 milliárd \$ összegű elkülönítés érdekében is folynak a tárgyalások, mely nemzetközi katonai kiképzést és támogatási programokat ölelne fel.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Friedersdorf, id. mű

¹⁵⁵ Graham Allison: *The Easiest Way We Could Stop the Prospect of Nuclear Terrorism*, In: The Atlantic - http://www.defenseone.com/threats/2014/03/easiest-way-we-could-stop-prospect-nuclear-terrorism/81157/?oref=search_terrorism – 2014.05.24. 20:01

¹⁵⁶ Allison, id. mű

¹⁵⁷ Barack Obama: *Presidential Policy Directive: U.S. Policy standards and Procedures for the Use of Force in Counterterrorism Operations Outside the United States and Areas of Active Hostilities*, In: Council on Foreign Relations - <http://www.cfr.org/counterterrorism/presidential-policy-directive-us-policy-standards-procedures-use-force-counterterrorism-operations-outside-united-states-areas-active-hostilities/p30773> - 2014.02.12. 12:12

¹⁵⁸ *Obama Wants a New \$5 Billion Fund for the Global War on Terror*, In: Defense One, Global Security Newswire - <http://www.defenseone.com/threats/2014/05/obama-wants-new-5-billion-fund-global-war-terror/85459/> - 2014.06.10.

Obama elnök második hivatali ciklusát azzal nyitotta, hogy szándékában áll Amerika korábbi külpolitikai szerepvállalását lezárni, amely alapvetően aláta az államközösség gazdasági forrásait és demokratikus ideáit. Nagy kihívást jelent mindez, hacsak a jogszerűséget tekintve kettős értékelésű eszközökre gondolunk, mint a drónok és a tömegpusztító fegyverek.

„Nehéz meghatározni egy új külpolitikai irányt, míg nincs lezárva a korábbi éra. A poszt-hidegháborús időszak is egészen addig húzódott, míg Amerika egész világról alkotott gondolati térképét át nem rendezte.”

Oroszország „megoldotta” Obama problémáját. *Putyin* katonai intervenciója *Ukrajnában* nem képvisel ugyan olyan éles történelmi törést, mint 9/11, de annak talán legtisztább kifejezése, hogy a terror ellen viselt poszt-háborús időszak miként festhet. *John Kerry* államtitkárt idézve, ami a „war on terror” után jöhet, az leginkább a 19. századhoz hasonlíthat.¹⁵⁹

A NATO, megnyerve a hidegháborút, kiterjesztette hatalmát, s a nagyhatalmi harc hiánya masszív változást hozott a pénz, az emberek, a kultúra és az ideák terén, megkezdve azok globalizációját. 9/11 után, a relatív nagyhatalmi harmóniában pedig a legerősebb államok fogtak össze a terrorizmus ellen:

„Ma, a világ erőközpontjai egyesülnek közös érdekeik, veszélyeik és egyre növekvő közös értékeik által.”¹⁶⁰

Abban az esetben, ha Szovjetunió nem vonja vissza csapatait Afganisztánból és hagyja magára Irakot, az USA sohasem tudta volna elfoglalni ezen országokat. Illetve, ha Kína nem teszi komoly próbára az amerikai erőket a Csendes-óceánon, az USA sosem élvezhette volna a Közel-Kelet erőforrásait. Oroszország és Kína passzív maradt, így a terrorhálózatok (al-Kaida) és a kis család államok (Irak) alakították Amerika tudatosságát.¹⁶¹

Ez az, ami most változott. A dzsihád terror még mindig pusztít, Irán továbbra is a nukleáris bomba építésén dolgozik. Oroszország Ukrajnát bekebelező akcióival összehasonlításban azonban mindez nyilvánvalóan kisebb fenyegetést jelent, akár csak a novemberi kínai hadműveletek, amint légi védelmi zónát alakítottak ki, majdnem az egész Kelet-kínai-tenger felett.

Putyin már kétszer tört be szomszédaihoz annak érdekében, hogy feltartóztassa a Nyugat beavatkozását a korábbi Szovjetunió területére. Minél nagyobb fokú megfélemlítést gyakorol azonban rájuk, Ukrajna, Grúzia, Moldávia és más ex-szovjet köztársaságok annál kétségbeesettebben kutatja majd a gazdasági és katonai kapcsolatot Európával és az USA-val.

A volt Szovjetunió meghatározó részei egy „szürke zónát” alkotnak, ahol Oroszország és a Nyugat közötti diplomáciai viszályok gazdasági szankciók és akár *proxy háborúk*¹⁶² kialakulásával is járhat.¹⁶³

Elemzők szerint nem lesz azonban még egy hidegháború. A hidegháború két szuperhatalom versengése volt, noha a kínai-szovjet szakítás súlyosbította a helyzetet.¹⁶⁴ Ez az új éra legalább három hatalmat tömörít. A hidegháború intenzíven ideológiai volt, az USA és a Szovjetunió mindegyike saját politikai és gazdasági rendszerét promóválta az egész világ által követendő modellként. Ma sem Oroszország, sem Kína nem hirdet forradalmi hitvallást.¹⁶⁵

Nyilvánvaló *különbségek* is mutatkoznak a 21. és a 19. század között. Demokrácia, nacionalizmus,

¹⁵⁹ A napóleoni háborúk 1815-ös befejeződése után egy évszázaddal, öt nagyhatalom: Nagy-Britannia, Oroszország, Franciaország, Ausztria és Poroszország (a későbbi Németország) törekedett befolyást szerezni Európában. Az *I. Világháború* hármukat összehúta: az orosz, a német és az ausztriai-magyar kapcsolatokat illetően. A *II. Világháború* ismét döntő csapást mért Németországra, mialatt Nagy-Britanniát és Franciaországot gazdaságilag lehetetlenítette el. A világ ekkor váratlanul két szuperhatalom, az USA és a Szovjetunió irányítása alatt találta magát. Ideológiailag és erőt tekintve sokkal hatalmasabban, mint a háborút eredeztető államok bármelyike. Majdnem fél évszázad volt szükséges ahhoz, hogy a szovjet hatalom összeomoljon.

¹⁶⁰ Condoleezza Rice, 2002.

¹⁶¹ Peter Beinart: *Is This How the War on Terror Ends?*, In: The Atlantic - http://www.defenseone.com/ideas/2014/03/how-war-terror-ends/79990/?oref=search_human%20irghts%20terror - 2014.05.06.

¹⁶² A proxy háború során harmadik felek harcolnak egymással erősebb, hatalmasabb felek javára. - http://en.wikipedia.org/wiki/Proxy_war - 2014.06.08.

¹⁶³ Beinart, id. mű

¹⁶⁴ Az 1960-as években a Kínai Népköztársaság és Szovjetunió volt a két leghatalmasabb kommunista állam. A doktrinális eltérést a kínai és az orosz nemzeti érdekek, valamint a marxizmus - maoizmus és marxizmus-leninizmus rendszerek elméleti különbségei adták. Ideológiai szembenállásuk ellenére Szovjetunió és Kína is felvetette a békés egymás mellett élés lehetőségét a kapitalista Nyugattal. Mao Ce-tung a harc mellett döntött azonban, amit a marxista revizionizmust valló Szovjetunió is érzékelt. - *Sino-Soviet split*, In: http://en.wikipedia.org/wiki/Sino-Soviet_split - 2014.06.08.

¹⁶⁵ Beinart, id. mű

gazdasági függőség, és az emberi jogok erői érezhetően hatalmasabb erőt képviselnek a mai világban. Ezáltal válik a kendőzetlen agresszió még keményebbé, s a lágyító diplomácia még nehezebbé.

Ez az új éra mégis inkább a 19. századra hasonlít, mintsem az ideológiai, bipoláris hidegháborúra. Ha csak a relatíve békés poszt-hidegháborús érára gondolunk az 1990-es évek globalizációjában, illetve a *poszt-9/11-es harcra* a terrorizmus ellen, melyben az amerikai politikusok túlnyomóan a terrorhálózatokra és a kis lator államokra összpontosítottak.

Obama külpolitikájának javára írható, hogy az Irakban és Afganisztánban folytatott háború finanszírozása a végéhez közeledik, valamint Iránban elkerülni igyekszik az újabb hadakozást. Amerika ezáltal mindenképpen jobb pozícióba kerül, mint az elnök hivatalba lépésekor. Fontos előrelépés és jó irány, hiszen a korábbi ciklussal ellentétben még nagyobb veszélyek rejlenek napjaink terrorjának alakulásában.¹⁶⁶

5. 5. Európa

Szemünket Európára vetve „*a terrorizmus első politikai sikerét a 2004-es év hozta meg*”, az al-Kaida ugyanis megnyerte a parlamenti választásokat a spanyol szocialisták számára. A spanyolok – még pár nappal *11-M* (a 2004. március 11-i *madridi merényletek*) előtt is – támogatták a konzervatív Néppártot, hiszen az segítette Amerikát Irak ügyében, mondván „*az ő háborújuk, a mi halottaink.*” A merényletek után a baszk terroristákat gyanúsították a tömeggyilkossággal, majd lassanként kikristályosodott az al-Kaida és az arab szál. A spanyol közvélemény bizonyíték nélkül „manipulációval” vádolta Aznart és kormányát – akárcsak Blairt és Bush-t az iraki fegyverek ügyében –, s a választást az Amerika- és háborúellenes szocialista PSOE nyerte. Zapatero, a miniszterelnök-jelölt bejelentette, hogy Spanyolország kivonja 1300 fős rendfenntartó kontingensét Irakból.¹⁶⁷

Politikai elemzők megfigyelve a spanyol eseményeket, félelmeiknek adtak hangot: amennyiben ez a magatartás *összeurópai mintává* válik, vagyis ha Európa többé nem hajlandó részt venni a terrorizmus elleni küzdelemben, akkor a választók a legközelebbi választások alkalmával a többi Amerika- és háborúpárti európai kormányt is elsöpörhetik. Ha *11-M üzenete* az, hogy ha nem bolygatjuk a terroristákat, akkor ők sem bántanak minket; illetve amennyiben Európa azt hiszi, hogy az iszlamista örülettel szemben esélye lehet valamiféle amorális *appeasement-* (*megalkuvás*) *politikának*; s ha Európa felmondja 9/11 után – a szabadság- és demokrácia nevében – vállalt szolidaritását az USA-val, az önbecsapás beláthatatlan civilizációs következményekkel járhat. A békepárti többség vélt érdekeire hivatkozó „népbarát” politikusi magatartás helyett, olyan felelős attitűd szükségességét hangsúlyozták, mely felelősséget vállal, s a szabadságot és a morálisan alátámasztott elveket többre értékeli a napi politikai hozamnál. Az európai szabadságot és demokráciát is fenyegető iszlamista terror elleni harc nem lehet népszavazás tárgya. Felelős politikai kvalitásokat tömörítő *leadership-magatartás* elsőrendű fontosságú a területen.¹⁶⁸

Európa azonban döntött, és nem hagyott fel az terrorizmus elleni küzdelemmel, sőt. Megalkotta a maga szerveit, stratégiáit, melyek kivitelezéséhez partnereket, intézményeket keres és velük kooperál.

Az európai biztonsági szervezetek – akárcsak az EU, az ENSZ, az EBESZ, a NATO szervezetei – bizonyos mérlegelési időszakot követően szükségszerűen fokozzák együttműködésüket a biztonságot fenyegető új kihívások megfelelő kezelése végett. Ezen kockázatoknak több dimenziója is lehet: katonai, politikai, gazdasági és szociális egyaránt. Az euro-atlanti térség és az európaiak egymás közötti *információ- és hírszerzési adatainak cseréje* legalább ilyen fontosságú, autentikus operatív módszerek kialakítása érdekében.¹⁶⁹

A szabadság, a biztonság és a jog térségének érvényesítése az EU egyik elsőrendű célkitűzése. A terrorcselekmények megelőzése, felderítése, valamint az infrastruktúra és a polgárok védelme e szerepvállalás szerves része. A terrorizmus okait, erőforrásait és kapacitásait is kutatja az Unió, hitvallása: egyedi helyzet egyedi (tényfeltáró) módszert igényel, ez a fenoména kezelésének egyedüli módja. Az országokon átívelő jelenség feloldása végett törekszik a nemzetközi és az EU-n belüli bűnüldöző szervek és igazságügyi hatóságok munkájának összehangolására. E fellépés alapjait az *Amszterdami Szerződés* vonta meg, mely erőfeszítések az Egyesült Államokban (2001-ben), illetve Európában (Madrid 2004., London 2005) elkövetett terrortámadások nyomán tovább erősödtek.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Uo.

¹⁶⁷ Seres László: *Terror és leadership*, In: Beszélő - <http://beszelo.c3.hu/cikkek/terror-es-leadership> - 2014.06.10. 11:34

¹⁶⁸ Seres, id. mű

¹⁶⁹ Dr. Hajma Lajos: *A világ fegyveres erői*, In: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtudományi Kar, 2004. - <http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/vilag/12.html> - 2014.06.08.

¹⁷⁰ *A terrorizmus elleni küzdelem*, In: Európa -

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/index_hu.htm - 2014.06.10.

Az együttműködésnek azonban kényszerű, zavaró hatásai is lehetnek. A felgyorsuló integrációval járó problémák, a transzatlanti viták, illetve a csökkenő költségvetések az instabilitást erősítik, s megosztottságot szülnek, csökkentve az unión belüli együttműködés hatékonyságát. Bizonyos költségvetési megszorítások az Európából a bizonytalan régiók támogatására adott segélyek áramlását szintén kétségessé teszik.

A hidegháború befejezése óta egyes kihívások hangsúlyosabbá váltak: a terrorizmus, az információs rendszereket fenyegető manipulációk, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a nemzetközi kábítószer-csempészet és a szervezett bűnözés kiemelkedő a sorban. Kezelésük kulcsa a transznacionalitás. A kihívások feloldása a fegyveres erők alakulására is hatással van. Tömeghadseregek helyett új struktúrájú, felszereltségű és kiképzésű hadseregekre van szükség. A NATO-tagállamoknál, valamint több más államnál is megfigyelhető, amint a – katonák fegyverzetének megkönnyítésével mozgékonyabbá tett – had alkalmazhatósága nő, a feladatok arányában.¹⁷¹

Zárszó

A terrorizmus mai modern arcait vizsgálva, messzinek tűnik már a terrorelhárítás korábban vállalt stratégiája. A jelen hárító, visszavágó akciói ugyan építenek a megelőzés, üldözés, védekezés, felkészülés tereumaira, végigtekintve azonban az EU, az USA és az ENSZ e tanulmányban tükröződő szerepvállalásán, nyomon követhető, amint felvették az elhatalmasodó terrorarcok ritmusát, s azok rezgéseit szerint válaszolnak. Érkezzen a támadás magányos elkövetőtől, vagy a régi, „bevált” módszer szerint, kiterjedt hadaktól támogatva, a terrorelhárítás modern processzusa hosszú távon tekint előre, vizsgál, eleméz, tervez és végrehajt. Fizikai felkészültségét (pszicho-)analitikai elemek szövik át, erősítik és építik. A felismerés, mely szerint a társadalmat nem a hirtelen, gyors, sokszor átgondolatlan erőhatalmi lépések szolgálják, hanem sokkal inkább a kiváltó okok feltérképezése, megértése és kezelése, gyökeres, áttörő változás a terrorelhárítás egén. E motivációs eredők visszavezetnek a társadalomhoz, abban rejlenek, s kifejezik, hogy végeredményben minden egy töről fakad, legyen annak hátterében kulturális meg nem értettség, megkülönböztettség érzése, vagy az erők kiegyensúlyozatlansága.

Még ha úgy is látszik, hogy a történések minden logikát nélkülözve „össze-vissza járnak”, felderíthetetlenek s megfoghatatlanok, valójában minden körbeér, találkozik, önmagába visszafut. Az elhajlások nem tőlük független táptalajon növekednek, hanem a bennük, körülöttük zajló milióban. Ez a kontextus az, amit fel kell deríteni, bármely hathatós eredmény érdekében. Az ideologikus felfejtések, a magányos farkasok tudatfolyamainak követése, az internet behatásainak leárnyékolása és kontrollja eljuttathat oda, ahol elébe mehetünk a jövő terrorjának.

Ha egy kormány olyan eszközökkel próbál fellépni a terrortámadások ellen, amilyenek ők maguk, semmi sem marad, ami a legközelebbi alkalommal a magát kismémmizettnek, elnyomottnak tartó kis-cellát vagy épp kiterjedt taglétszámú csoportot visszatartsa egy újabb hasonló lépés megtételétől. Erőszakkal, az emberi jogok – a tisztességes eljárás követelményeinek – megtartása nélkül közelíteni ott, ahol a „kifakadás” motivációja épp a jogállamiság hiánya volt, nem célravezető. A – biztonsági kamerákkal, steward(ess)-nyilvántartással, PNR-rel, profilalkotással, terrorfinanszírozási nyomkövetéssel és megannyi más módszerrel operáló – „megfigyelő állam” nem billenhet át, a tünetorvoslás címén nem léphet át kontrollálatlanul a mindenkit egyformán megillető emberi jogokon. A nemzetközi humanitárius jog, a menedékjog és az emberi jogok olyan alapvető ius cogens részei, amely által az államok összekapcsolódhatnak, s a büntetőjog, a terrorelhárítás és a szervezett bűnözés elfojtása során együttműködhetnek, illetve jogállami formába önthetik a kiadatás és az egyéb, egymás közötti elszámolás eljárásait. Az USA, szakítva a törvényen kívüli hadviselők elleni globális harc gyakorlatával, az „*American core values*” mentén, s a célzott ölések és drón-akciók átlátható szabályozása szerint képzelettel a jövőt. Obama elnök új amerikai irányvonalat hirdetett külpolitikája terén, s az államok nemzetközileg is felismerték, hogy a nemzetbiztonsági és titkosszolgálatok elszámoltathatósága elsőrendű fontosságú annak érdekében, hogy legyen visszacsatolás, amely – nem pusztán erőt, hatalmat és titokzatosságot, hanem – bizalmat és biztonságot áraszt magából.

A vasököl politikája helyett a *motiváció-központú megközelítés* helyes alkalmazásán múlik a nemzetek – jövő terrorja ellen viselt – fellépése. Ennek során közösségi rendőrség és megfelelő információ alapuló rendészeti tevékenység kell, hogy meghonosuljon. Amennyiben hagyjuk, hogy a demokratikus jogok sérelmére, a megtorlás nevében elburjánzzanak a „*farkas-falka viszonyok*”, nem tartjuk kézben a gyenge állami reakciókat, s csupán tüneti kezelést adunk, akkor orvoslás helyett éppenhogy újratermeljük azokat a problémákat, amelyeket korábbi elhajlások termeltek ki magukból. A demokratizmus és a hatékonyság mechanizmusai egyenlő súllyal nehezednek az elhárítás erőire, s e teherrel csak akkor van esélyünk

¹⁷¹ Dr. Hajma, id. mű

megküzdeni – amellett, hogy nemzetközi összefogást sürgetünk, biztonsági zónákat alakítunk, tömegpusztító fegyverektől elhatárolódunk –, ha a szabadság, egyenlőség és jog európai uniós térségét komolyan vesszük és műveljük. E térség tanulságait továbbgondolva, s nemzetközi kontextusba emelve, egy valóságos világméretű terrorellenes fórum létesülne, melyben az emberi jogok megtartása nem az aktuális szelek függvénye, hanem – a történelmi viszonyok, kultúrák, hátterek ismeretében – kis-cellákat, csoportokat kiegyenlítő biztos alap, amely úgy képes megelőzni a terrortámadásokat, hogy azok kialakulását sem engedélyezi. Paradigmaváltás szükséges az antidiszkrimináció, s általában véve a feladók, üzenetek, befogadók, mechanizmusok és kontextusok terén is, hiszen amint a magányos farkasokat vagy a társadalom által elkülönített csoportokat mi teremtettük, mi is tudjuk őket feloldani és feloszlatni. Figyelünk kell továbbá a fiatalokra, mint a társadalomban leginkább befolyásolható rétegre, az cyber térre, az Y és Z generáció korában, még hatványozottabban. Ideológiát találni ugyanis manapság könnyebb, mint kimenni egy parkba, s ha az éppenséggel a szélsőségeség felé veszi az útját, annak beláthatatlan következményei lehetnek.

Az igazságügyi felülvizsgálat erősítése a kialakult helyzet rendezésének elengedhetetlen feltétele. A Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság és a Luxembourgi Bíróság joggyakorlata, az ENSZ akció- és munkacsoportjainak tevékenysége, az EU és az USA kölcsönös segítségnyújtási megállapodásai jó irányt mutatnak. A jogfejlesztésre azonban hosszú fejlődési folyamat vár a büntetőjogi harmonizáció, a deliktumok egységes definíciója, s az effektív emberi jogi védelem terén. A tagállamok mozgásterének meghatározásával, az emberi jogok korlátozásának határt szabva, a Strasbourgi Bíróság megteremtette az alapvető európai zsinórmértéket, amely az American core values megőrzésének elvével egyetemben, alapot, bázist állít az egyre radikalizálódó jelenkor elé, mintegy annak ellensúlyozására.

Az ENSZ globális terrorellenes stratégiájának lényege, hogy nemzetközi kontextusban tekint a terrorizmusra, mint a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetőjére. Az EU és az USA egyaránt a joguralom, a közös értékek és a nemzetközi jog követelményei szerint képzeli el a terrorelhárítás szerepvállalását. A tervek, új technikák és professzionalitás mellett legalább olyan fontos, hogy a tagállamok, a társadalom elkötelezettségét felélesszék. Felhívják azon egyének figyelmét, akiket a média sokszor tévútra, nem ritkán közösségvállalásra sarkall a terrorisztikus elhajlásokkal. A tagállamok elfogadását, a toleranciát, s a releváns oktatást kell erősíteni a kultúrák, a vallások és meggyőződések iránt. A feloldozó párbeszéd, a megértés és elfogadás politikája a szélsőséges gondolatok eszkalálódását is képes megfékezni, csak figyelni kell, meg kell látni és hallani, mi az, ami titkon felsejlik, toboroz, és már vezet is.

*

*Mert, ha megölsz is, nem látok nyomot.
Ismeretlen már e táj, ördög vezet talán?
Körbe-körbe, összevissza jár.
Jajong a sereg, de hányan vannak,
s hova még, hova üzetnek?
Boszorkányok mind, nászukat várni elveszejt.
Kis-cellák, üvöltő seregek,
Európa, s Amerika ott lesz,
akárhány manót is temettek!¹⁷²*

.....

© DKE 2014

dke[at]southeast-europe.org
http://www.southeast-europe.org

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke[at]southeast-europe.org címre. *A tanulmányt a következőképpen idézze:*

Jung Katalin Szilvia: A terrorizmus és a terrorelhárítás új arcai. *International Relations Quarterly*, Vol. 4. No. 2. (2014 nyár) 33 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*

¹⁷² A. Puskin nyomán szabadon.